

RIKTLINJER FÖR GOD PRAXIS

under

***konventionen om de civila
aspekterna på internationella
bortföranden av barn av den 25
oktober 1980 från
Haagkonferensen för
internationell privaträtt***

**DEL VI
ARTIKEL 13
FÖRSTA STYCKET B**

Publicerad av

**Haagkonferensen för internationell privaträtt – Haagkonferensen
Permanent byrå**

Churchillplein 6b, 2517 JW, Haag, Nederländerna

 +31 70 363 3303

 +31 70 360 4867

secretariat@hcch.net
www.hcch.net

Förord

Jag har i dag, 40 år efter antagandet av *konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn* av den 25 oktober 1980 från Haagkonferensen för internationell privaträtt, det stora nöjet att presentera del VI av riktlinjerna för god praxis under Haagkonferensens konvention från 1980 om bortföranden av barn. Denna del handlar om en central bestämmelse i konventionen: artikel 13 första stycket b (undantaget vid allvarlig risk för skada).

Syftet med denna publikation är att ge vägledning till domare, centralmyndigheter, advokater och andra rättstillämpare som arbetar med internationell familjerätt och som prövar frågor som rör tillämpningen av artikel 13 första stycket b i 1980 års konvention om bortföranden av barn. Denna bestämmelse innehåller ett av undantagen från ett snabbt återlämnande av barn enligt konventionen. De senaste åren har en sådan invändning gjorts allt oftare i ärenden som rör bortföranden av barn, och det finns en växande oro bland experter att en felaktig tillämpning av bestämmelsen rubbar den känsliga avvägningen i konventionen om bortföranden av barn. Rådet för allmänna frågor och politik, som är Haagkonferensens styrande organ, har därför gett den permanenta byrån i uppdrag att, med stöd av en arbetsgrupp bestående av ett stort antal nationella experter, utarbeta riktlinjer för god praxis avseende tolkningen och tillämpningen av artikel 13 första stycket b i konventionen.

Jag skulle vilja ta tillfället i akt att tacka alla de som har bidragit till att ta fram och fullborda dessa riktlinjer. För det första skulle jag särskilt vilja tacka de många medlemmarna i arbetsgruppen (en fullständig medlemsförteckning ges i riktlinjerna) och framför allt Diana Bryant som har varit ordförande för arbetsgruppen sedan den sammanträdde för allra första gången 2013. Diana Bryants skickliga ledning, förbehållslösa engagemang och tålamod har varit avgörande för framtagandet av riktlinjerna. Jag vill rikta ett stort tack till den personal och de många interna medarbetare vid den permanenta byrån som med framgång har varit involverade i projektet. Riktlinjerna för god praxis ingavs till medlemmarna för godkännande i enlighet med Haagkonferensens goda och beprövade metoder. De godkändes av alla de (dåvarande) 83 medlemmarna av Haagkonferensen, och detta stärker utan tvekan riktlinjernas auktoritativa betydelse som en sekundär informationskälla om hur konventionen ska tillämpas.

Alla rättstillämpare, oavsett om de handlägger ärenden om bortföranden av barn regelbundet eller i själva verket dagligen eller en gång i sitt liv, måste förses med nödvändiga verktyg för att hjälpa barn och familjer som har hamnat i sådana mycket allvarliga situationer. Förhoppningen med denna publikation är att rättstillämpare, framför allt domare, numera har ett verktyg som gör det lättare för dem att göra den svåra bedömningen av undantaget vid allvarlig risk för skada. Det är mycket viktigt att de är i stånd att fatta välgrundade och snabba beslut om återlämnande av barn. Det ges även användbar vägledning för att hjälpa centralmyndigheter och andra rättstillämpare i deras handläggning av ärenden där artikel 13 första stycket b har åberopats som grund. Läsarna kommer även att få konkreta exempel på hur bestämmelsen har tillämpats i specifika ärenden genom de beslut som det hänvisas till i riktlinjerna – varav samtliga finns tillgängliga på INCADAT, Haagkonferensens databas om internationella bortföranden av barn.

Mot denna bakgrund är jag övertygad om att denna viktiga publikation kommer att bidra till en bättre verkställighet och en mer enhetlig tillämpning av artikel 13 första stycket b i konventionen om bortföranden av barn – till förmån för barn och familjer över hela världen.

Christophe Bernasconi | *Generalsekreterare*

Innehållsförteckning

ORDLISTA	7
INLEDNING	13
I. Artikel 13 första stycket b som en del av ramen för 1980 års konvention	19
1. Principen: barnet ska återlämnas	21
a. Konventionens syfte och grundprinciper	21
i. Ett bortförande eller kvarhållande är olovligt när det strider mot rätten till vårdnad.....	21
ii. Olovligt bortförande eller kvarhållande skadar barnet.....	22
iii. Myndigheterna i hemviststaten är bäst lämpade att besluta om vårdnad och umgänge.....	22
b. Beslut om återlämnande: inget vårdnadsbeslut	22
c. Summariska återlämnandeförfaranden.....	23
d. Samarbete mellan fördragsslutande parter	23
e. Skyldighet att besluta om omedelbart återlämnande av barnet	23
f. Begränsade undantag från skyldigheten att besluta om omedelbart återlämnande	24
g. Restriktiv tolkning av undantagen	25
2. Artikel 13 första stycket b – begripliggörande av undantaget vid allvarlig risk	26
a. Tre typer av "allvarlig risk"	26
b. En allvarlig risk för barnet	26
c. Nivån av "allvarlig risk"	27
d. Ett "framåtsyftande" undantag vid allvarlig risk.....	27
II. Artikel 13 första stycket b i praktiken	29
1. Beaktande av undantaget vid allvarlig risk	31
a. En stegvis bedömning	31
b. Skyddsåtgärder.....	34
c. Praktiska arrangemang	35
d. Process- och bevisregler.....	36
i. Bevisbörda	36
ii. Begränsning av mängden information och bevisning i fråga om återlämnandet	36
iii. Tillåtligheten av information om barnets sociala bakgrund ..	37
iv. Tillåtligheten av ansökan om återlämnande och bifogade handlingar	37
2. Exempel på påståenden som kan göras inom ramen för artikel 13 första stycket b	37
a. Våld i hemmet gentemot barnet och/eller den bortförande föräldern	38
b. Ekonomiska eller utvecklingsmässiga nackdelar för barnet efter återlämnandet	40
c. Risker förknippade med omständigheter i hemviststaten	42
d. Risker förknippade med barnets hälsa.....	43
e. Barnets separation från den bortförande föräldern, i fall där denna förälder inte kan eller vill återvända till barnets hemviststat	44

i.	Straffrättsligt åtal mot den bortförande föräldern i barnets hemviststat på grund av olovligt bortförande eller kvarhållande	46
ii.	Migrationsproblem för den bortförande föräldern	47
iii.	Brist på faktisk tillgång till rättslig prövning i hemviststaten	47
iv.	Medicinska skäl eller familjeskäl beträffande den bortförande föräldern	48
v.	Otveytydig vägran att återvända	50
f.	Separation från barnets syskon	50
III.	God praxis för domstolar i ärenden som rör artikel 13 första stycket b	53
1.	Övergripande princip: en effektiv ärendehantering	55
2.	Praxis för en god ärendehantering	56
a.	Tidig identifiering av de relevanta frågorna	56
b.	Uppgörelse i godo	56
c.	Parternas deltagande i förfarandena	58
d.	Barnets deltagande i förfarandena	58
e.	Bevisning	59
f.	Sakkunnigbevisning	60
g.	Stöd från centralmyndigheter och direkt rättslig kommunikation ..	61
IV.	God praxis för centralmyndigheter i ärenden som rör artikel 13 första stycket b	63
1.	Centralmyndigheternas allmänna skyldigheter – att samarbeta och tillhandahålla information	65
2.	Centralmyndigheternas begränsade uppgift beträffande undantaget vid allvarlig risk	65
3.	God praxis för centralmyndigheten i den ansökande staten	66
4.	God praxis för centralmyndigheten i den anmodade staten	66
V.	Användbara resurser	69
1.	Den förklarande rapporten till 1980 års konvention.....	71
2.	Handlingarna från den fjortonde sessionen (1980).....	71
3.	Databasen om internationella bortföranden av barn (INCADAT) ..	71
4.	Haagkonferensens riktlinjer för god praxis	72
5.	Det internationella Haagnätverket av domare.....	72
6.	Domarnas nyhetsbrev om internationellt skydd för barn	73
7.	Dokument som utarbetats av nationella myndigheter	73
	Index för citerad rättspraxis	75

ORDLISTA

Ärende som rör artikel 13 första stycket b:

Med begreppet "ärende som rör artikel 13 första stycket b" avses i riktlinjerna ett ärende om ett internationellt bortförande av ett barn för återlämnande av ett eller flera bortförda barn i enlighet med 1980 års konvention och där undantaget enligt artikel 13 första stycket b har åberopats.

Ärendehantering:

Detta beskriver den process genom vilken domstolen granskar hur ärendet hanteras, framför allt för att säkerställa att ärendet kan prövas snabbt och att inga onödiga förseningar uppstår i förfarandena.

Övergrepp mot barn:

Beroende på den definition som används i den berörda jurisdiktionen avses med "övergrepp mot barn" typer av fysisk, känslomässig eller psykisk vanvård, misshandel eller sexuellt ofredande av ett barn, vanligtvis till följd av handling eller bristande handling från en förälder eller en annan persons sida.

Direkt rättslig kommunikation:

Med "direkt rättslig kommunikation" avses kommunikation som sker mellan domare, som finns i olika jurisdiktioner, i ett särskilt ärende¹.

Våld i hemmet och inom familjen:

Begreppet "våld i hemmet" eller "våld inom familjen" kan, beroende på den definition som används i den berörda jurisdiktionen, omfatta en rad olika kränkande beteenden inom familjen, däribland typer av fysiska, känslomässiga, psykiska, sexuella och ekonomiska övergrepp. Det kan vara riktat mot barnet ("övergrepp mot barn") och/eller mot partnern (vilket ibland kallas för "partnermisshandel" eller "våld i nära relationer") och/eller mot andra familjemedlemmar.

Våld inom familjen:

Se ovan under "Våld i hemmet och inom familjen".

Allvarlig risk:

Med "allvarlig risk" för barnet avses i dessa riktlinjer att barnets återlämnande skulle medföra en allvarlig risk för att barnet utsätts för fysisk eller psykisk skada eller på annat sätt försätts i en situation som inte är godtagbar.

¹ Se *Direct Judicial Communications – Emerging Guidance regarding the development of the International Hague Network of Judges and General Principles for Judicial Communications, including commonly accepted safeguards for Direct Judicial Communications in specific cases, within the context of the International Hague Network of Judges*, Haag, 2013, s. 12 (nedan kallad *de nya riktlinjerna för rättslig kommunikation*) (finns även på Haagkonferensens webbplats på < www.hcch.net > under "Child Abduction", sedan "Direct Judicial Communications").

Undantag vid allvarlig risk:

Med begreppet "undantag vid allvarlig risk" avses i dessa riktlinjer det undantag som fastställs i artikel 13 första stycket b i 1980 års konvention, vilket inbegriper tre typer av allvarlig risk, nämligen att barnet utsätts för fysisk eller psykisk skada eller att det på annat sätt försätts i en situation som inte är godtagbar².

Haagnätverket:

International Hague Network of Judges (nedan kallat *Haagnätverket*) är ett nätverk för domare som är specialiserade på familjefrågor och inrättades av Haagkonferensen för internationell privaträtt (nedan kallad *Haagkonferensen*) för att underlätta kommunikationen och samarbetet mellan domare på internationell nivå och bidra till en effektiv tillämpning av 1980 års konvention.

Kvarlämnad förälder:

Begreppet "kvarlämnad förälder" beskriver den person, den institution eller det organ som hävdar att ett barn olovligen har bortförts till eller kvarhållits hos en annan fördragsslutande part, i strid mot rätten till vårdnad enligt 1980 års konvention.

Uppförande på förteckningen:

Med "uppförande på förteckningen" avses förfarandet för att ta med ett ärende i en domstols förhandlingskalender.

Spegelbeslut:

Spegelbeslut ("mirror orders") är identiska eller liknande beslut som avgetts av domstolarna i både de anmodade och de ansökande staterna och som endast finns inom vissa rättssystem och jurisdiktioner. Varje beslut är verkställbart och gällande i den stat där det utfärdats.

Praktiska arrangemang:

Praktiska arrangemang är sådana som en domstol kan fastställa som en del av beslutet om återlämnande för att underlätta och genomföra återlämnandet av barnet. Praktiska arrangemang syftar inte till att åtgärda en allvarlig risk och ska särskiljas från skyddsåtgärder.

Skyddsåtgärder:

Detta begrepp ska i dessa riktlinjer tolkas brett som åtgärder som finns tillgängliga för att hantera en allvarlig risk.

Anmodad stat:

Den stat som barnet har förts bort till eller där barnet kvarhålls. Det är i den stat som återlämnandeförfarandena äger rum³.

² Se avsnitt I.2 i riktlinjerna.

³ Se artikel 11 andra stycket, artikel 12 tredje stycket, artikel 13 första stycket samt artiklarna 14, 17, 20 och 24 i 1980 års konvention.

Ansökande stat:

Den stat vars centralmyndighet eller från vilken en enskild part har ansökt om att barnet ska återlämnas och därmed begär ett återlämnande av barnet enligt 1980 års konvention. Det är i regel den stat som barnet hade sin hemvist i före bortförandet eller kvarhållandet⁴.

Återlämnandeförfaranden:

Med begreppet "återlämnandeförfaranden" avses de förfaranden enligt 1980 års konvention för återlämnande av ett eller flera barn som äger rum vid den judiciella eller administrativa myndigheten i den fördragsslutande part som barnet har förts bort till eller där barnet kvarhålls ("anmodad stat")⁵.

Beroende på jurisdiktion kan en ansökan om återlämnandeförfarande inges av den kvarlämnade föräldern, en advokat som företräder denna förälder, centralmyndigheten i den anmodade staten och/eller en offentlig institution, till exempel en allmän åklagare.

Rätt till vårdnad:

Med begreppet "rätten till vårdnad" avses i dessa riktlinjer den självständiga definition som ges i artikel 5 a i 1980 års konvention och innefattar "de rättigheter som hänför sig till vården av barnets person och särskilt rätten att bestämma var barnet skall bo".

Barnets särskilda företrädare:

En person eller ett organ som domstolen har utsett eller godkänt för att företräda barnet eller barnen i återlämnandeförfarandet, exempelvis en oberoende barnrättsadvokat och ett juridiskt ombud för barnet.

Bortförande förälder:

Den person som anklagas för att olovligen ha fört bort ett barn från hans/hennes hemviststat till en annan fördragsslutande part eller för att olovligen ha kvarhållit ett barn i en annan fördragsslutande part.

Åtagande:

Ett "åtagande" är ett löfte, en utfästelse eller en försäkran av frivillig art från en fysisk person – i regel den kvarlämnade föräldern – gentemot en domstol om att göra eller inte göra vissa saker. Domstolar i vissa jurisdiktioner kommer att godta, eller till och med kräva, åtaganden från den kvarlämnade föräldern i samband med återlämnandet av ett barn. Ett formellt åtagande som görs inför domstol i den anmodade jurisdiktionen inom ramen för återlämnandeförfaranden kan vara verkställbara eller icke verkställbara i den stat som barnet kommer att återlämnas till⁶.

⁴ Se artikel 9 ("den centralmyndighet som har ansökt om återlämnandet") och artikel 11 andra stycket i 1980 års konvention.

⁵ Se artikel 12 första stycket i 1980 års konvention.

⁶ I dessa riktlinjer används den definition av "åtaganden" som ges i *Guide to Good Practice under the 1980 Hague Child Abduction Convention: Part I – Central Authority Practice*, Bristol, Family Law (Jordan Publishing), 2003 (nedan kallade *riktlinjerna för god praxis i fråga om centralmyndigheternas metoder*) (finns även på Haagkonferensens webbplats på < www.hcch.net > under "Publications").

INLEDNING

1. I dessa riktlinjer för god praxis behandlas **artikel 13 första stycket b i konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn** av den 25 oktober 1980 (nedan kallad *1980 års konvention* eller bara *konventionen*)⁷. Artikel 13 är även känd som **”undantaget vid allvarlig risk”**⁸.
2. I artikel 13 första stycket b⁹ föreskrivs följande:

”[1] Utan hinder av bestämmelserna i föregående artikel [12] är den judiciella eller administrativa myndigheten i den stat där återlämnande har begärts inte förpliktad att besluta om barnets återlämnande, då den person eller institution eller det organ av annat slag som motsätter sig återlämnandet visar att:
[...]
b det finns en allvarlig risk för att barnets återlämnande skulle utsätta det för fysisk eller psykisk skada eller på annat sätt försätta det i en situation som inte är godtagbar.”
3. Målet med dessa riktlinjer är att på global nivå främja en korrekt och konsekvent tillämpning av undantaget vid allvarlig risk i enlighet med villkoren i och syftet med 1980 års konvention, med hänsyn tagen till tolkningsmedel som den förklarande rapporten till konventionen¹⁰ samt tidigare slutsatser och rekommendationer från specialkommissionen¹¹ och befintliga riktlinjer för god praxis i fråga om 1980 års konvention. För att nå detta mål innehåller riktlinjerna information och vägledning om hur undantaget vid allvarlig risk ska tolkas och tillämpas, och vidare ges god praxis från en mängd olika jurisdiktioner.
4. Riktlinjerna är indelade i fem avsnitt: I avsnitt I presenteras artikel 13 första stycket b som en del av ramen för 1980 års konvention. I avsnitt II behandlas den praktiska tillämpningen av artikel 13 första stycket b. I avsnitt III ges operativ

⁷ Dessa riktlinjer utgör del VI i en serie av riktlinjer för god praxis under Haagkonferensens konvention från 1980 som Haagkonferensen har offentliggjort (se avsnitt V.4 nedan). Med ”riktlinjerna” avses i detta dokument just dessa riktlinjer (del VI i serien), om inte annat anges.

⁸ Se ”Allvarlig risk” och ”Undantag vid allvarlig risk” i ordlistan ovan.

⁹ En hänvisning till en artikel i texten eller till en fotnot i dessa riktlinjer ska innebära en hänvisning till en artikel i 1980 års konvention, om inte annat anges.

¹⁰ Se E. Pérez-Vera, *Explanatory Report on the 1980 Hague Child Abduction Convention* (nedan kallad *den förklarande rapporten*), i *Actes et documents de la Quatorzième session (1980)*, Tome III, *Child abduction*, Haag, Imprimerie Nationale, 1982, s. 426–473 (finns även på Haagkonferensens webbplats; se sökvägen i fotnot 6). Den förklarande rapporten, som bland annat innehåller information om förarbetet och omständigheterna till konventionens ingående, kan användas som ett supplementärt tolkningsmedel för konventionen. Se *Wienkonventionen om traktaträtten* av den 23 maj 1969, artiklarna 31–32.

¹¹ Specialkommissionerna inrättas av Haagkonferensen och sammankallas av generalsekreteraren för att utarbeta och förhandla fram nya Haagkonventioner eller för att se över den praktiska tillämpningen av befintliga sådana. Specialkommissionen består av åtta experter som utses av Haagkonferensens medlemmar och konventionens fördragsslutande parter. Företrädare för andra berörda stater (särskilt sådana som har uttryckt sitt intresse för den permanenta byrån att ansluta sig till konventionen) och berörda internationella organisationer kan delta i specialkommissionen som observatörer. De slutsatser och rekommendationer (”Conclusions and Recommendations”) som specialkommissionen antar är viktiga för en enhetlig tolkning och praktisk tillämpning av konventionen.

vägledning och god praxis som syftar till att underlätta för domstolar¹² som handlägger återlämnandeförfaranden, särskilt i deras uppgift att hantera processen på ett skyndsamt och effektivt sätt samt bedöma undantaget vid allvarlig risk när detta åberopas inför dem. Avsnitt IV innehåller information om uppgiften för de centralmyndigheter som utsetts enligt konventionen¹³ för att de lättare ska hantera inkommande och utgående ärenden där undantaget enligt artikel 13 första stycket b har åberopats. I avsnitt V görs en redogörelse av användbara resurser. Riktlinjerna är främst avsedda för domstolar och centralmyndigheter, men de kan även vara till hjälp för advokater och andra institutioner/organ.

5. Fokus för riktlinjerna ligger på artikel 13 första stycket b, men det hänvisas även till andra bestämmelser i 1980 års konvention och andra internationella instrument om de kan påverka tillämpningen av artikeln. I synnerhet kan konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn av den 19 oktober 1996 (nedan kallad *1996 års konvention*), i de fall som den är i kraft mellan de fördragsslutande parterna, gynna barn som är föremål för internationellt bortförande genom att den kompletterar och stärker 1980 års konvention i flera viktiga avseenden¹⁴. På Haagkonferensens webbplats (< www.hcch.net >) finns uppdaterad information om huruvida en stat som är involverad i ett ärende som rör artikel 13 första stycket b också är part i 1996 års konvention (under "Protection of Children", sedan "Status table").
6. Att 1980 års konvention fortfarande är viktig för att främja barnets rättigheter kan också ses genom den utveckling som skett i den internationella rättsliga ramen efter att den antogs¹⁵. De stater som är parter i *FN:s konvention om barnets rättigheter* från 1989 (nedan kallad *barnkonventionen*) till exempel har skyldigheter när det gäller frågor som barns deltagande i återlämnandeförfaranden enligt 1980 års konvention, inbegripet i situationer där undantaget enligt artikel 13 första stycket b åberopas¹⁶. 1980 års konvention främjar barns rätt att få information om processen och om konsekvenserna av återlämnandeförfaranden samt att yttra sig i sådana förfaranden.

¹² Med "domstol" avses i dessa riktlinjer den judiciella eller administrativa behöriga myndighet som handlägger förfaranden för återlämnande av barn enligt 1980 års konvention (artikel 11).

¹³ Se artikel 6 i 1980 års konvention.

¹⁴ Se t.ex. artiklarna 7 och 50 i 1996 års konvention. För mer information om när 1996 års konvention eventuellt kan tillämpas i ärenden som rör internationella bortföranden av barn, se t.ex. *Practical Handbook on the Operation of the 1996 Child Protection Convention*, som publicerats av Haagkonferensen, Haag, 2014 (nedan kallad *den praktiska handboken om tillämpningen av 1996 års konvention*), tillgänglig på Haagkonferensens webbplats (se sökväg i fotnot 6), kapitel 13, avsnitt A. Se även N. Lowe och M. Nicholls, *The 1996 Convention on the Protection of Children*, Jordan Publishing, 2012, kapitel 7.

¹⁵ Se *Office of the Children's Lawyer v. Balev*, 2018 SCC 16, Supreme Court of Canada (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 1389), punkt 34, där domstolen konstaterade att både 1980 års konvention och barnkonventionen syftar till att skydda barnets bästa, skydda barnets identitet och familjerelationer och förhindra olovligt bortförande och kvarhållande av barn samt att båda konventionerna godtar principen att ett barn som har uppnått tillräcklig mognad bör vara med och bestämma vart det ska bo, vilket behandlas nedan i samband med artikel 13 andra stycket i Haagkonventionen.

¹⁶ Se t.ex. artikel 12 i barnkonventionen.

Vederbörlig hänsyn bör tas till barnets åsikter om barnet har uppnått tillräcklig ålder och mognad.

7. I riktlinjerna tas vissa tolkningsfrågor upp i ett allmänt perspektiv, men riktlinjerna **syftar inte till** att avgöra hur artikel 13 första stycket b ska tillämpas i enskilda ärenden. Detta är fortfarande upp till den myndighet som är behörig att besluta om återlämnandet¹⁷, med vederbörlig hänsyn till de särskilda omständigheterna i varje enskilt ärende. Det är ett välkänt faktum att ärenden som rör 1980 års konvention är mycket faktaspecifika och domstolar, centralmyndigheter och andra uppmanas att komma ihåg detta när de läser riktlinjerna.
8. Det är även viktigt att betona att inget i dessa riktlinjer kan anses vara bindande för de fördragsslutande parterna i 1980 års konvention (och i någon annan Haagkonvention) och för deras judiciella eller andra myndigheter. Den goda praxis som anges i riktlinjerna är av en rent rådgivande art och är beroende tillämpliga lagar och förfaranden, inbegripet skillnader som följer av rättsliga traditioner. Avsikten med riktlinjerna är dessutom inte att beskriva den gällande lagstiftningen hos samtliga fördragsslutande parter och innehåller nödvändigtvis endast vissa begränsade hänvisningar till nationell rättspraxis och komparativ rätt. Avslutningsvis bör man ha klart för sig att syftet med de ärenden som det hänvisas till är att ge exempel på hur vissa domstolar har hanterat påståenden om allvarlig risk¹⁸ och inte att ge strikta eller exakta anvisningar till domare eller andra som använder dessa riktlinjer. Det hänvisas till rättspraxis för att illustrera specifika frågor som behandlas i den berörda delen av riktlinjerna, oavsett vilket beslut som fattats i det särskilda ärendet. Alla de beslut som citeras i riktlinjerna finns i INCADAT¹⁹, som innehåller de fullständiga besluten på deras originalspråk samt en sammanfattning av dem på engelska, franska eller spanska, eller en kombination av dessa, eller på alla tre språk. I riktlinjerna ges korta sammanfattningar av de aktuella frågorna för att ge en snabb indikation på relevant rättspraxis. Det bör noteras att äldre beslut kan ogiltigförklaras eller ändras genom senare rättspraxis. De som läser dessa riktlinjer bör kontrollera, på INCADAT eller i andra källor, huruvida senare rättspraxis finns i fråga om den särskilda aspekt av artikel 13 första stycket b som är relevant för det aktuella ärendet.
9. Alla fördragsslutande parter uppmanas att se över sina egna metoder vid tillämpning av artikel 13 första stycket b och förbättra dessa, där så är lämpligt och genomförbart.

¹⁷ *Conclusions and Recommendations of Part I and Part II of the Special Commission on the practical operation of the 1980 Child Abduction Convention and the 1996 Child Protection Convention and a Report of Part II of the meeting*, punkt 62 och även *Conclusions and Recommendations and Report of Part I of the Sixth Meeting of the Special Commission on the practical operation of the 1980 Hague Child Abduction Convention and the 1996 Hague Child Protection Convention (1-10 June 2011)*, C&R nr 13 (dessa två dokument finns på Haagkonferensens webbplats på < www.hcch.net > under "Child Abduction Section", sedan "Special Commission meetings on the practical operation of the Convention" och "Previous Special Commission meetings").

¹⁸ Se "Allvarlig risk" i ordlistan ovan.

¹⁹ Haagkonferensens databas om internationella bortföranden av barn. Se avsnitt V i riktlinjerna.

10. Haagkonferensen vill tacka alla de experter som har bidragit med sin kunskap och erfarenhet till detta dokument och särskilt medlemmarna i den arbetsgrupp som har tagit fram riktlinjerna. Arbetsgruppen leddes av ordförande Diana Bryant (Australien) och bestod av domare, regeringstjänstemän (t.ex. personal vid centralmyndigheterna), akademiska/tvärvetenskapliga experter och privata rättstillämpare från flera olika jurisdiktioner²⁰.

²⁰ Följande experter deltog i utformningen av riktlinjerna, antingen i samtliga eller i vissa skeden: Domare: The Honourable Diana Bryant (Australien), ordförande för arbetsgruppen, The Honourable Queeny Au-Yeung (Folkrepubliken Kinas särskilda administrativa region Hongkong), María Lilián Bendahan Silvera (Uruguay), Oscar Gregorio Cervera Rivero (Mexiko), The Honourable Jacques Chamberland (Kanada), The Honourable Bebe Pui Ying Chu (Folkrepubliken Kinas särskilda administrativa region Hongkong), Martina Erb-Klünemann (Tyskland), Yetkin Ergün (Turkiet), Francisco Javier Forcada Miranda (Spanien), The Honourable Ramona Gonzalez (Förenta staterna), The Right Honourable Lady Hale (Förenade kungariket), Katsuya Kusano (Japan), Torunn Kvisberg (Norge), Lord Justice Moylan (Förenade kungariket), Annette Olland (Nederländerna), Tomoko Sawamura (Japan), Belinda Van Heerden (pensionerad) (Sydafrika) och Hironori Wanami (Japan); Regeringstjänstemän: Aline Albuquerque (Brasilien), Hatice Seval Arslan (Turkiet), Frauke Bachler (Tyskland), Gonca Gülfem Bozdog (Turkiet), Natália Camba Martins (Brasilien), Marie-Alice Esterhazy (Frankrike), Victoria Granillo Ocampo (Argentina), Juhee Han (Sydkorea), Christian Höhn (Tyskland), Emmanuelle Jacques (Kanada), Leslie Kaufman (Israel), Luiz Otávio Ortigão de Sampaio (Brasilien), Francisco George Lima Beserra (Brasilien), Tuskasa Murata (Japan), Jocelyne Palenne (Frankrike), Marie Riendeau (Kanada), Andrea Schulz (Tyskland), Petunia Itumeleng Seabi-Mathope (Sydkorea), Agris Skudra (Lettland), Daniel Trecca (Uruguay), Kumiko Tsukada (Japan), Yuta Yamasaki (Japan) och Juan Francisco Zarricueta Baeza (Chile). Akademiska/tvärvetenskapliga experter och privata rättstillämpare: Nicholas Bala (Kanada), Stephen Cullen (Förenta staterna), Mikiko Otani (Japan), Heidi Simoni (Schweiz) och Zenobia Du Toit (Sydafrika).

Artikel 13
första stycket b
som en del av
ramen för 1980
års konvention

1. Principen: barnet ska återlämnas

a. Konventionens syfte och grundprinciper

11. Enligt ingressen antogs konventionen för att "ge barnen ett skydd på internationell nivå mot de skadliga effekterna av ett olovligt bortförande eller kvarhållande av dem och fastställa förfaranden i syfte att säkerställa ett snabbt återförande av dem till den stat i vilken de har sitt hemvist och att säkerställa ett skydd för rätten till umgänge". Dessa syften återspeglas även i artikel 1²¹.
12. Konventionen baseras på följande tillhörande principer:

i. ***Ett bortförande eller kvarhållande är olovligt när det strider mot rätten till vårdnad***

13. Den första grundprincipen är att bortförandet eller kvarhållandet av ett barn är olovligt när det strider mot rätten till vårdnad²². En förälder som har delad vårdnad eller inte har någon rätt till vårdnad bör därför försöka få samtycke från en annan person – vanligtvis den andra föräldern – eller en institution eller ett organ som har rätt till vårdnad²³ eller, om detta inte är möjligt, försöka få domstolens tillstånd innan han eller hon för bort barnet till eller kvarhåller det i en annan stat.

²¹ Artikel 1 lyder som följer:

"Ändamålet med denna konvention är:

a att säkerställa ett snabbt återförande av barn som olovligen har förts ut till eller kvarhållits i en fördragsslutande stat; och
b att tillförsäkra att rätten i en fördragsslutande stat till vårdnad och umgänge verksamt respekteras i andra fördragsslutande stater."

²² Enligt artikel 3 är ett bortförande eller ett kvarhållande av ett barn att anse som olovligt om
"a det strider mot en rätt till vårdnad som har anförtratts av en person, en institution eller något annat organ, antingen gemensamt eller för sig, enligt lagen i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet, och
b denna rätt verkligen utövades, antingen gemensamt eller för sig, vid den tidpunkt då barnet fördes bort eller hölls kvar eller skulle ha utövats om inte bortförandet eller kvarhållandet hade ägt rum."

Rätten till vårdnad kan i första hand uppkomma på grund av lag eller genom ett judiciellt eller administrativt avgörande men även genom en överenskommelse som har rättslig giltighet enligt lagen i staten i fråga. I vissa jurisdiktioner kan fastställandet av rätten till vårdnad innefatta en bedömning av en förälders förmåga att motsätta sig att barnet förs bort från jurisdiktionen ("*ne exeat*-rättigheter"). Se avgörandet i mål *Abbott v. Abbott*, 130 S. Ct. 1983 (2010), den 17 maj 2010, Supreme Court (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/USf 1029), s. 3, där domstolen, när den redogjorde för sin ståndpunkt beträffande 1980 års konvention i sammanfattningen, konstaterade att betydande hänsyn även har tagits till andra fördragsslutande staters ståndpunkter i frågan, nämligen att *ne exeat-rättigheter* utgör rätt till vårdnad i den mening som avses i konventionen.

²³ Se "Rätt till vårdnad" i ordlistan ovan.

ii. Olovligt bortförande eller kvarhållande skadar barnet

14. Den andra grundprincipen är att ett olovligt bortförande eller kvarhållande av ett barn skadar barnets välbefinnande²⁴ och att det, förutom i de fåtal undantagsfall som föreskrivs i konventionen, är bäst för barnet att återvända till hemviststaten.

iii. Myndigheterna i hemviststaten är bäst lämpade att besluta om vårdnad och umgänge

15. Den tredje grundprincipen är att domstolarna i barnets hemviststat i regel är bäst lämpade att pröva en vårdnadstvist i sak (vilket vanligtvis inbegriper en omfattande bedömning av barnets bästa). Skälet är bland annat att de generellt sett kommer att ha större och enklare tillgång till sådan information och bevisning som krävs för att fatta sådana beslut. Att återlämna det olovligt bortförda eller kvarhållna barnet till hemviststaten innebär därför inte bara en återgång till den tidigare situationen utan även att eventuella frågor kring vårdnaden av eller umgänget med barnet, inbegripet en eventuell flytt av barnet till en annan stat, löses av den domstol som är bäst lämpad att göra en fullständig bedömning av barnets bästa²⁵. Denna tredje grundprincip baseras på internationell hövlighet, som kräver att de fördragsslutande parterna

ska vara övertygade om att de, trots sina olikheter, tillhör samma rättssamfund där myndigheterna i varje stat erkänner att myndigheterna i någon av dessa – myndigheterna i barnets hemviststat – i princip är bäst lämpade att besluta i frågor som rör vårdnad och umgänge²⁶.

b. Beslut om återlämnande: inget vårdnadsbeslut

16. De ovannämnda syftena och grundprinciperna med konventionen definierar konventionens snäva tillämpningsområde, som endast är att snabbt återlämna olovligt bortförda eller kvarhållna barn till hemviststaten²⁷, enbart med förbehåll för de begränsade undantag som ges i konventionen²⁸. De andra fördragsslutande parterna respekterar på så sätt den befintliga rätten till vårdnad i hemviststaten. När det gäller det snabba återlämnandet av barn *behandlar inte konventionen vårdnaden och umgänget i sak*, som enbart myndigheterna i hemviststaten har behörighet för (se punkt 15 ovan).

²⁴ Se ingressen till 1980 års konvention.

²⁵ I artikel 16 förstärks tillämpningen av denna princip genom att det uttryckligen anges att ett beslut om rätten till vårdnad inte får fattas i den stat till vilken barnet har blivit bortfört eller i vilken barnet hålls kvar. I artikel 19 anges vidare att ett avgörande rörande barnets återlämnande inte ska tolkas "som ett avgörande i sak i någon fråga som rör vårdnaden".

²⁶ Se den förklarande rapporten (det citerade verket i fotnot 10), punkterna 34 och 41.

²⁷ Artikel 21 som handlar om rätten till umgänge behandlas inte i just dessa riktlinjer.

²⁸ Se den förklarande rapporten (det citerade verket i fotnot 10), punkt 35.

c. Summariska återlämnandeförfaranden

17. För att genomföra konventionens syfte föreskrivs ett summariskt förfarande för ingivande av en ansökan om återlämnande, i regel av eller på uppdrag av en kvarlämnad förälder ("återlämnandeförfaranden")²⁹. Ansökan görs vid den behöriga domstolen eller myndigheten i "den fördragsslutande stat där barnet befinner sig" (artikel 12 första stycket), det vill säga i den "anmodade staten",³⁰ i enlighet med dess interna förfaranden och praxis. För detta ska domstolen använda de snabbaste förfaranden som finns tillgängliga (artiklarna 2 och 11)³¹.

d. Samarbete mellan fördragsslutande parter

18. För att genomföra konventionens syfte och främja en korrekt tillämpning inrättas även ett system för ett nära samarbete mellan de fördragsslutande parternas judiciella och rättsliga myndigheter genom konventionen³². Detta sker via centralmyndigheter³³ som varje fördragsslutande part har utsett och vars arbetsuppgifter beskrivs framför allt i artikel 7. I avsnitt IV i riktlinjerna ges information om centralmyndigheternas arbetsuppgifter i fall där undantaget vid allvarlig risk åberopas samt tillhörande god praxis. Det rättsliga samarbetet kan främjas genom det internationella Haagnätverket av domare³⁴.

e. Skyldighet att besluta om omedelbart återlämnande av barnet

19. Om ett barn olovligt har bortförts från eller kvarhållits i en annan fördragsslutande stat än den fördragsslutande hemviststaten enligt artikel 3 har den behöriga domstol eller myndighet som prövar ansökan om återlämnande en skyldighet att besluta om omedelbart återlämnande av barnet (artikel 12 första stycket)³⁵.

²⁹ Se "Återlämnandeförfaranden" i ordlistan ovan.

³⁰ Se "Anmodad stat" i ordlistan ovan.

³¹ Se artikel 2. De fördragsslutande staterna uppmanas att, i alla frågor som rör konventionens område, använda de snabbaste förfaranden som finns tillgängliga enligt den egna lagstiftningen, se den förklarande rapporten (det citerade verket i fotnot 10), punkt 63.

³² *Ibid.*, punkt 35.

³³ Förteckningen över utsedda centralmyndigheter och deras kontaktuppgifter finns på Haagkonferensens webbplats på < www.hcch.net >, under "Child Abduction", sedan "Authorities".

³⁴ Förteckningen över Haagnätverkets utsedda medlemmar finns på Haagkonferensens webbplats på < www.hcch.net >, under "Child Abduction", sedan "The International Hague Network of Judges".

³⁵ Se även artikel 1 a. I artikel 18 förstärks dessutom skyldigheten att säkerställa ett snabbt återlämnande genom att det fastställs att bestämmelserna i 3 Kap. i konventionen ("Återlämnande av barn") inte begränsar den behöriga domstolens eller myndighetens behörighet att när som helst besluta om barnets överlämnande. Genom artikeln får den behöriga domstol eller myndighet som handlägger återlämnandeförfarandena tillstånd att besluta om barnets återlämnande genom att åberopa andra bestämmelser som är mer gynnsamma för detta syfte, t.ex. genom att erkänna och verkställa ett vårdnadsbeslut som avgetts i den ansökande staten, framför allt inom ramen för 1996 års konvention, se punkterna 47–48 nedan.

20. I konventionen anges det inte *vem* som barnet ska återlämnas till. I synnerhet krävs det inte att barnet ska återlämnas till *den kvarlämnade förälderns* vårdnad. Till vilken plats i hemviststaten som barnet bör återlämnas anges inte heller i konventionen. Denna flexibilitet är noga övervägd och förstärker grundprincipen att det är den behöriga domstolen eller myndigheten i hemviststaten som bör besluta om vem som ska ha vårdnaden om barnet efter återlämnandet i enlighet med lagen om rätten till vårdnad, inbegripet eventuella beslut som kan gälla mellan föräldrarna eller andra berörda personer³⁶.
21. Skyldigheten att återlämna barnet *omedelbart* förstärks genom artikel 11 där det krävs att behöriga domstolar eller myndigheter bör "iaktta en snabb handläggning för att få barnet återlämnat" och att det finns en rätt att "kräva en redogörelse för orsakerna till dröjsmålet" om inget beslut har fattats inom sex veckor från den dag förfarandet inleddes³⁷. Det finns en "dubbel aspekt" av denna skyldighet: För det första ska de använda de snabbaste förfaranden som finns tillgängliga i sina rättssystem³⁸. För det andra ska behandlingen av ansökningarna prioriteras, i möjligaste mån³⁹.
22. Skyldigheten att iaktta en snabb handläggning innebär inte att domstolen inte bör göra en riktig bedömning av rättsfrågorna, inbegripet i fall där undantaget vid allvarlig risk åberopas. Enligt konventionen måste dock domstolen insamla information och/eller ta upp bevisning som är tillräckligt relevant för rättsfrågorna och granska sådan information och bevisning, samt ibland handlägga expertutlåtanden eller sakkunnigbevisning, på ett mycket fokuserat och skyndsamt sätt.

f. Begränsade undantag från skyldigheten att besluta om omedelbart återlämnande

23. I konventionen föreskrivs begränsade undantag från principen att barnet ska återlämnas. Om och när dessa undantag åberopas och konstateras föreligga är domstolen i den anmodade staten "inte förpliktad att besluta om barnets återlämnande" till hemviststaten. Domstolen får då, med andra ord, utnyttja möjligheten att inte besluta om barnets återlämnande. Dessa undantag ges i

³⁶ Se den förklarande rapporten (det citerade verket i fotnot 10), punkt 110.

³⁷ Beträffande skyldigheten att iaktta en snabb handläggning, se *Guide to Good Practice under the 1980 Hague Child Abduction Convention: Part II – Implementing Measures*, Bristol, Family Law (Jordan Publishing), 2003 (nedan kallade *riktlinjerna för god praxis om genomförandeåtgärder*) (finns även på Haagkonferensens webbplats, sökväg anges t.ex. i fotnot 6), punkt 1.5 i kapitel 1 samt kapitlen 5 och 6.

³⁸ När det gäller skyldigheten att "använda de snabbaste förfaranden som finns tillgängliga", se artikel 2.

³⁹ Begäran om en redogörelse kan göras av sökanden eller centralmyndigheten i den anmodade staten, på eget initiativ eller på begäran av centralmyndigheten i den ansökande staten (artikel 11). Se den förklarande rapporten (det citerade verket i fotnot 10), punkterna 104 och 105. Information om huruvida åtgärder har vidtagits för att säkerställa att en fördragsslutande parts judiciella och administrativa myndigheter iakttar en snabb handläggning i återlämnandeförfaranden finns i landsprofilerna (finns på Haagkonferensens webbplats på < www.hcch.net > under "Child Abduction", sedan "Country Profiles"), avsnitt 10.3 d.

artikel 12 andra stycket,⁴⁰ artikel 13 första stycket a,⁴¹ artikel 13 första stycket b, artikel 13 andra stycket⁴² och artikel 20⁴³.

24. Genom de angivna undantagen medges det i förordningen att det ibland kan vara motiverat att inte återlämna ett barn som förts bort eller kvarhållits på ett olovligt sätt. Den allmänna principen att ett snabbt återlämnande är det bästa för barnet kan därför avvisas i ett enskilt fall där ett undantag har konstaterats föreligga.

g. Restriktiv tolkning av undantagen

25. De angivna undantagen måste dock tillämpas på ett restriktivt sätt. Enligt den förklarande rapporten måste undantagen endast tillämpas som de är men inte mer än så, vilket således innebär att de måste tillämpas på ett restriktivt sätt om konventionen inte ska bli tomma ord⁴⁴. Det konstateras att ett systematiskt åberopande av undantagen, genom att det forum som förövaren valt används i stället för barnets hemvist, skulle leda till att konventionens hela struktur rasar samman eftersom den förlorar den anda av ömsesidigt förtroende som den bygger på⁴⁵.
26. Undantagen har upprättats med hänsyn till barnets intressen⁴⁶ men innebär inte att återlämnandeförfarandena omvandlas till vårdnadsförfaranden. Fokus för undantagen ligger på ett återlämnande (eller ett eventuellt icke-återlämnande) av barnet. De bör vara sig tillämpas vid vårdnadstvister eller nödvändiggöra en fullständig bedömning av ett barns bästa inom återlämnandeförfaranden. Den behöriga domstol eller myndighet som handlägger återlämnandeförfaranden måste tillämpa konventionens bestämmelser och undvika att blanda sig i frågor som är hemviststatens uppgift att besluta om⁴⁷.
27. Med detta sagt tjänar undantagen ett legitimt syfte, eftersom det inte är någon automatiserad återlämnandemekanism som avses i konventionen. Påståenden om att en allvarlig risk föreligger bör undersökas omgående i den mån som undantaget kräver, inom återlämnandeförfarandenas begränsade räckvidd.

⁴⁰ Om förfaranden har inletts vid den judiciella eller rättsliga myndighet som är behörig att besluta om återlämnandet mer än ett år efter det olovliga bortförandet eller kvarhållandet och det har påvisats att barnet har kommit till rätta i sin nya miljö.

⁴¹ Om det fastställs att den person, den institution eller något annat organ som hade vårdnad om barnets person faktiskt inte utövade rätten till vårdnad vid den tidpunkt då bortförandet eller kvarhållandet ägde rum eller om det fastställs att den person, den institution eller något annat organ som hade vårdnad om barnets person samtyckte till eller senare fann sig i bortförandet eller kvarhållandet.

⁴² Om domstolen konstaterar att barnet motsätter sig att bli återlämnat och har uppnått en ålder och mognad vid vilken det är skäligt att ta hänsyn till dess åsikt.

⁴³ Om ett beslut om återlämnande skulle strida mot den anmodade statens grundläggande principer i fråga om skyddet av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

⁴⁴ Se den förklarande rapporten (det citerade verket i fotnot 10), punkt 34.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ *Ibid.*, punkt 29.

⁴⁷ Se artikel 16 i 1980 års konvention.

28. Detta innebär att det kan finnas exceptionella omständigheter som gör att barnet inte bör återlämnas, samtidigt som konventionens syfte är att ta itu med de skadliga effekterna av internationella bortföranden av barn genom säkerställande av att barnet snabbt återlämnas till hemviststaten där eventuella vårdnads-/umgängestvister och andra tvister bör lösas.

2. Artikel 13 första stycket b – begripliggörande av undantaget vid allvarlig risk

29. Undantaget vid allvarlig risk baseras på de primära intressena hos en person att inte utsättas för fysisk eller psykisk fara eller försättas i en situation som inte är godtagbar⁴⁸.

a. Tre typer av "allvarlig risk"

30. I artikel 13 första stycket b ges följande tre typer av risk:
- En allvarlig risk⁴⁹ för att återlämnandet skulle utsätta barnet för fysisk skada.
 - En allvarlig risk för att återlämnandet skulle utsätta barnet för psykisk skada.
 - En allvarlig risk för att återlämnandet skulle försätta barnet i en situation som inte är godtagbar.
31. Varje typ kan åberopas oberoende av varandra för att motivera ett undantag till skyldigheten att säkerställa ett snabbt återlämnande av barnet, och således har de tre typerna åberopats i förfaranden, beroende på omständigheterna i det särskilda fallet, var och en på ett självständigt sätt. De tre typerna av risk är separata men de används dock ofta tillsammans, och domstolarna har inte alltid gjort någon tydlig åtskillnad mellan dem i sina beslut.

b. En allvarlig risk för barnet

32. Det framgår tydligt av ordalydelsen i artikel 13 första stycket b att det hela handlar om huruvida det finns en allvarlig risk för att återlämnandet av barnet skulle "utsätta det för fysisk eller psykisk skada eller på annat sätt försätta det i en situation som inte är godtagbar".
33. Skada för en förälder, oavsett om den är fysisk eller psykisk, skulle dock under vissa exceptionella omständigheter kunna medföra en allvarlig risk för att återlämnandet skulle utsätta barnet för fysisk eller psykisk skada eller på annat sätt försätta barnet i en situation som inte är godtagbar. Undantaget enligt artikel 13 första stycket b kräver till exempel inte att barnet är det direkta eller primära offret för fysisk skada, om tillräcklig bevisning finns för att en allvarlig risk föreligger för barnet eftersom den bortförande föräldern riskerar att utsättas för skada.

⁴⁸ Se den förklarande rapporten (det citerade verket i fotnot 10), punkt 29.

⁴⁹ Se "Allvarlig risk" och "Undantag vid allvarlig risk" i ordlistan ovan.

c. Nivån av "allvarlig risk"

34. Begreppet "allvarlig" betecknar risken och inte skadan för barnet. Det indikerar att risken måste vara verklig och vara av en sådan grad att den kan kännetecknas som "allvarlig"⁵⁰. När det gäller skadans omfattning måste den innebära en situation som inte är godtagbar⁵¹, det vill säga en situation som det enskilda barnet inte bör förväntas tolerera. Den relativa nivå av risk som krävs för att risken ska vara allvarlig kan dock variera, beroende på arten och graden av den potentiella skadan för barnet⁵².

d. Ett "framåtsyftande" undantag vid allvarlig risk

35. Det framgår även av ordalydelsen i artikel 13 första stycket b att undantaget är "framåtsyftande" eftersom man fokuserar på omständigheterna för barnet *efter återlämnandet* och på huruvida dessa omständigheter skulle utsätta barnet för en allvarlig risk.
36. Samtidigt som prövningen av undantaget vid allvarlig risk i regel kräver en bedömning av den information/bevisning som åberopats av den person, den institution eller det organ av annat slag som motsätter sig att barnet återlämnas (vanligen den bortförande föräldern), bör prövningen därför inte begränsas till en bedömning av de omständigheter som förelåg före eller vid tidpunkten för det olovliga bortförandet eller kvarhållandet. Prövningen måste i stället vara framåtsyftande, det vill säga undersöka de omständigheter som skulle föreligga om barnet återlämnades omedelbart.

⁵⁰ *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* [2011] UKSC 27, [2012] 1 A.C. 144, den 10 juni 2011, United Kingdom Supreme Court (England och Wales) (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 1068), punkt 33. Se även den förklarande rapporten (det citerade verket i fotnot 10), punkt 29. Begreppet "allvarlig risk" speglar författarnas avsikt att undantaget bör tillämpas på ett restriktivt sätt, i linje med det allmänna synsättet på undantagen i konventionen. Under utformningsprocessen enades man om en snävare ordalydelse i artikel 13 första stycket b än vad som först föreslogs. Det ursprungliga begrepp som användes var "väsentlig risk" vilket ersattes med "allvarlig risk", eftersom ordet "allvarlig" ansågs vara ett mer förstärkande bestämningsord. Se även *Actes et documents de la Quatorzième session (1980)* (det citerade verket i fotnot 10), s. 362.

⁵¹ Se t.ex. *Thomson v. Thomson*, [1994] 3 SCR 551, den 20 oktober 1994, Supreme Court of Canada (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 11), s. 596, där domstolen konstaterade att den fysiska eller psykiska skada som avses i den första bestämmelsen i artikel 13 första stycket b innebär en skada av en sådan grad som också är likvärdig med en situation som inte är godtagbar. Se även *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (se fotnot 50 ovan), punkt 34 och *EW v. LP*, HCMP1605/2011, den 31 januari 2013, High Court of the Hong Kong Special Administrative Region (Kina) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CNh 1408), punkt 11, där respektive domstol i de båda besluten citerade domen i mål *Re D*, [2006] 3 WLR 0989, den 16 november 2006, United Kingdom House of Lords (England och Wales) (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 880), punkt 52, att begreppet "som inte är godtagbar" är kraftfullt men att det, när det tillämpas på ett barn, måste avse en situation som det särskilda barnet inte bör förväntas tolerera under de särskilda omständigheterna.

⁵² *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (se fotnot 50 ovan), punkt 33, där domstolen konstaterade att "allvarlig risk" betecknar risken snarare än skadan men att man i dagligt tal förknippar dessa med varandra. En relativt låg risk för dödsfall eller riktigt allvarlig skada kan därför med rätta betecknas som "allvarlig", medan en högre nivå av risk kan krävas för andra mindre allvarliga former av skada.

Vid prövningen av undantaget vid allvarlig risk bör man alltså även ta hänsyn till om huruvida tillräckliga och effektiva skyddsåtgärder finns att tillgå i hemviststaten, om så anses nödvändigt och lämpligt⁵³.

37. Framåtsyftande betyder dock inte att tidigare beteenden och händelser inte kan vara relevanta för bedömningen av allvarlig risk⁵⁴ efter att barnet återlämnats till hemviststaten. Tidigare händelser med våld i hemmet eller inom familjen kan, beroende på de särskilda omständigheterna, vara av bevisvärde i frågan om huruvida en allvarlig risk föreligger. Med detta sagt är tidigare beteenden och händelsen inte i sig avgörande för att effektiva skyddsåtgärder inte finns att tillgå för att skydda barnet mot den allvarliga risken⁵⁵.

⁵³ Se bland annat punkt 43 och följande punkter om skyddsåtgärder i ärenden som rör artikel 13 första stycket b.

⁵⁴ Se "Allvarlig risk" i ordlistan ovan.

⁵⁵ Se t.ex. 12 UF 532/16, den 6 juli 2016, Oberlandesgericht München Senat für Familiensachen (Tyskland) (referensnummer i INCADAT: HC/E/DE 1405), punkt 42, där domstolen ansåg att det inte kunde härledas från tidigare våldsamt beteende att en risk förelåg efter återlämnandet och att ett bindande besöksförbud fanns så att den bortförande föräldern kunde ansöka om lämpligt skydd mot sådant påstått beteende från den kvarlämnade förälderns sida; *H.Z. v. State Central Authority*, den 6 juli 2006, Full Court of the Family Court of Australia at Melbourne (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 876), punkt 40, där domaren, vid behandlingen av tidigare våldsamt och olämpligt beteende, konstaterade att det förgångna kunde vara en bra indikator på vad som kommer att hända i framtiden men dock inte var avgörande och att tillgången till rättmätigt skydd mot sådant beteende innebar att det inte ansågs föreligga någon allvarlig risk att barnet skulle utsättas för fysisk eller psykisk skada eller på annat sätt försättas i en situation som inte är godtagbar till följd av återlämnandet.

Artikel 13 första stycket b i praktiken

1. Beaktande av undantaget vid allvarlig risk

a. En stegvis bedömning

38. Påståenden om allvarlig risk görs i en rad olika situationer, inbegripet där en sådan risk skulle härröra från
- fysiska, sexuella eller andra former av övergrepp mot barnet eller det faktum att barnet exponeras för våld i hemmet som utövas av den kvarlämnade föräldern gentemot den bortförande föräldern,
 - det faktum att barnet separeras från den bortförande föräldern, till exempel fall där den bortförande föräldern hävdar att han eller hon inte kan återvända till barnets hemviststat av säkerhets- eller hälsoskäl eller av ekonomiska skäl eller eftersom han eller hon har migrationsstatus eller är föremål för åtal i barnets hemviststat,
 - det faktum att barnet separeras från sina syskon, och
 - allvarlig oro kring barnets säkerhet, utbildning, hälsa eller ekonomiska situation i hemviststaten.
39. Konventionen innehåller inga bestämmelser om att olika tester ska göras för att bedöma en allvarlig risk utifrån riskens typ eller de bakomliggande omständigheter som åberopats av den person som motsätter sig återlämnandet. Alla påståenden om allvarlig risk bedöms därför utifrån samma standard eller tröskelvärde och samma stegvisa bedömning. Det finns emellertid vissa typer av situationer – till exempel sådana som mer sannolikt kommer att utsätta barnets fysiska eller psykiska integritet för en omedelbar risk – som oftare konstateras uppnå det höga tröskelvärdet för undantaget vid allvarlig risk.
40. Domstolarna bör som ett första steg bedöma huruvida påståendena är av en sådan art och tillräckligt utförliga och omfattande för att situationerna skulle kunna utgöra en allvarlig risk. Det är mycket osannolikt att det räcker med allmänna eller generella påståenden⁵⁶.
41. Om domstolen går vidare till nästa steg fastställer den huruvida det är tillräckligt bevisat att undantaget vid allvarlig risk för barnets återlämnande föreligger genom att granska och bedöma den bevisning som presenterats av den person som motsätter sig barnets återlämnande/den insamlade informationen och genom att beakta den bevisning/information som finns om tillgängliga skyddsåtgärder i hemviststaten. Detta innebär att domstolen, även i fall där den konstaterar att det saknas bevisning eller information som styrker uppgifter om potentiell skada eller en situation som inte är godtagbar, ändå måste ta vederbörlig hänsyn till

⁵⁶ Se t.ex. *E.S. S/ Reintegro de hijo*, den 11 juni 2013, Corte Suprema de Justicia de la Nación (Argentina) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AR 1305) där domstolen konstaterade att blotta omnämnandet av misshandel eller våld, utan att åberopa bevisning, var alltför generellt för att barnet skulle vara utsatt för en allvarlig risk. *Gsponer v. Johnson*, den 23 december 1988, Full Court of the Family Court of Australia at Melbourne (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 255), där det konstaterades att den mycket allmänna och icke-specifika bevisning som den bortförande föräldern åberopat om betydande händelser av våld, övervåld eller misshandel som den kvarlämnade föräldern utövat gentemot den bortförande föräldern och barnet var otillräcklig för att det skulle utgöra en allvarlig risk att barnet skulle utsättas för fysisk eller psykisk skada eller på annat sätt försättas i en situation som inte är godtagbar till följd av återlämnandet.

omständigheterna i stort, däribland om huruvida lämpliga skyddsåtgärder finns att tillgå eller kan behöva införas för att skydda barnet mot den allvarliga risken för en sådan skada eller oacceptabel situation⁵⁷ när den bedömer huruvida undantaget vid allvarlig risk föreligger.

42. Så snart denna bedömning har gjorts gäller följande:

- Om domstolen *inte* är förvissad om att den presenterade bevisningen/den insamlade informationen, inbegripet i fråga om skyddsåtgärder, styrker en allvarlig risk⁵⁸ beslutar domstolen att barnet ska återlämnas.
- Om domstolen är förvissad om att den presenterade bevisningen/den insamlade informationen, inbegripet i fråga om skyddsåtgärder, styrker en allvarlig risk är den inte skyldig att besluta att barnet ska återlämnas, vilket innebär att det ankommer på domstolen att besluta om huruvida barnet ska återlämnas.

⁵⁷ Se punkt 43 nedan och följande punkter där sådana skyddsåtgärder behandlas.

⁵⁸ Om den påstådda allvarliga risken inte konstateras föreligga och barnet återlämnas kan den bortförande föräldern styrka sin oro över barnet inom vårdnadsförfaranden i hemviststaten.

Frågor som domstolen beaktar vid en bedömning av undantaget enligt artikel 13 första stycket b

Domstolarna ska iaktta en snabb handläggning för

ett omgående återlämnande av barnet (ingressen och artikel 11 första stycket).

Information eller bevisning

samlas in och bedöms enligt respektive jurisdiktions lagar, förfaranden och metoder.

När det gäller skyddsåtgärder bör domstolen överväga att begära samarbete

Är de omständigheter som görs gällande av den person, den institution eller det organ av annat slag som motsätter sig barnets återlämnande tillräckligt utförliga och omfattande för att kunna utgöra en allvarlig risk för att barnet skulle utsättas för fysisk eller psykisk skada eller på annat sätt försättas i en situation som inte är godtagbar till följd av återlämnandet?

JA

NEJ

Domstolen beslutar att barnet ska återlämnas.

I vissa jurisdiktioner frågar domstolarna

först om huruvida lämpliga och effektiva skyddsåtgärder finns tillgängliga och/eller på plats för

Efter att informationen eller bevisningen har bedömts

NEJ

JA

Har den person, den institution eller det organ av annat slag som motsätter sig barnets återlämnande (vanligen den bortförande föräldern) förvissat domstolen om att det finns en allvarlig risk att barnet skulle utsättas för fysisk eller psykisk skada eller på annat sätt försättas i en situation som inte är godtagbar till följd av återlämnandet, med hänsyn tagen till lämpliga och effektiva åtgärder som barnet skulle tillgängliga eller på plats i hemviststaten för att skydda barnet mot den allvarliga risken?

NEJ

Domstolen beslutar att barnet ska återlämnas.

JA

Undantaget vid allvarlig risk konstateras föreligga och domstolen är INTE skyldig att besluta att barnet ska återlämnas.

b. Skyddsåtgärder

43. Skyddsåtgärder övervägs oftare i situationer där den påstådda allvarliga risken inbegriper övergrepp mot barn eller våld i hemmet, men inte bara då. De omfattar många olika slags befintliga tjänster samt hjälp- och stödåtgärder, däribland tillgång till juridiska tjänster, ekonomiskt stöd, bostadsstöd, logi och andra typer av hjälp och stöd till personer som fallit offer för våld i hemmet, samt polisiära insatser och insatser genom det straffrättsliga systemet.
44. Skyddsåtgärder kan finnas tillgängliga och vara snabbt åtkomliga i barnets hemviststat eller kan, i vissa fall, behöva införas innan barnet återlämnas. I det sistnämnda fallet bör särskilda skyddsåtgärder endast införas där så är strikt och direkt nödvändigt för att hantera den allvarliga risken. De ska inte införas automatiskt och bör vara tidsbegränsade så att de upphör när barnets hemviststat är i stånd att avgöra vilka eventuella skyddsåtgärder som är lämpliga för barnet⁵⁹. Skyddsåtgärder som finns tillgängliga och åtkomliga i hemviststaten kan, under vissa omständigheter, vara otillräckliga för att hantera den allvarliga risken på ett effektivt sätt. Ett exempel kan vara när den kvarlämnade föräldern har brutit mot skyddsorder upprepade gånger.
45. Domstolarna bedömer vanligtvis skyddsåtgärdernas tillgänglighet och effektivitet samtidigt som de prövar påståendena om allvarlig risk. Alternativt gör de detta först efter att den part som invänder mot återlämnandet har styrkt en allvarlig risk och dess art. Eftersom eventuella dröjsmål skulle kunna motverka konventionens syften vore det önskvärt att eventuella skyddsåtgärder tas upp tidigt i förfarandena, så att varje part får lämplig möjlighet att åberopa relevant bevisning i tid när det gäller behovet och verkställbarheten av sådana åtgärder. I vissa jurisdiktioner kan domstolen av skyndsamhetsskäl besluta att barnet ska återlämnas utan att ha gjort någon grundligare bedömning av de framlagda omständigheterna, i situationer där domstolen i ett specifikt fall är förvissad om att lämpliga och effektiva skyddsåtgärder finns tillgängliga eller på plats i barnets hemviststat för att hantera den påstådda allvarliga risken.
46. I vissa stater kan den domstol som prövar ansökan om återlämnande ha intern behörighet enligt nationell rätt att besluta om skyddsåtgärder som en del av beslutet om återlämnande. I andra stater kan det vara så att domstolen inte har sådan behörighet. I dessa fall kan dock domstolen överväga skyddsåtgärder i form av frivilliga åtaganden som den kvarlämnade föräldern gör gentemot domstolen⁶⁰.

⁵⁹ För ett exempel på ett ärende som handlar om skyddsåtgärder, se *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (se fotnot 50 ovan). Se även *J.D. v. P.D.*, (2010) ONCJ 410, den 9 september 2010, Ontario Court of Justice (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 1421), punkt 47, där domstolen konstaterade att den kunde införa åtaganden att bistå vid återlämnandet och skydda barnen under övergångsperioden innan den skotska domstolen tar över ärendet. I mål *Mbuyi v. Ngalula*, (2018) MBQB 176, den 8 november 2018, Court of Queen's Bench of Manitoba (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 1416), punkt 62, konstaterade domstolen att när den fastställer huruvida undantaget enligt artikel 13 första stycket b bevisats utifrån den faktiska situationen måste den i alla Haagkonventionsförfaranden utgå från att domstolarna och myndigheterna i barnets hemviststat kommer att kunna vidta åtgärder för att skydda barnen, förutom i högst extraordinära fall eller där tillräcklig bevisning finns som talar för motsatsen.

⁶⁰ Se t.ex. *Sabogal v. Velarde*, 106 F. Supp. 3d 689 (2015), den 20 maj 2015, United States District Court for the District of Maryland (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/USf 1383), där domstolen var beredd att besluta att barnen skulle återlämnas på de särskilda villkoren att återlämnandet skulle ske efter att den kvarlämnade föräldern hade fått beslutet om tillfällig vårdnad till hans fördel upphävt, så att det bakomliggande beslutet

47. Oavsett om skyddsåtgärderna baseras på ett domstolsbeslut eller på frivilliga åtaganden kommer deras effektivitet att vara beroende av om huruvida och på vilka villkor de kan verkställas i barnets hemviststat, vilket beror på den statens nationella lagstiftning. Ett alternativ kan vara att ge rättslig verkan åt skyddsåtgärden genom ett spegelbeslut i hemviststaten – om så är möjligt och om ett sådant beslut finns. Domstolen i den anmodade staten får dock inte fatta beslut som skulle överskrida dess behörighet eller som inte krävs för att mildra en konstaterad allvarlig risk. Det bör noteras att det är svårt att verkställa frivilliga åtaganden och att de därför kan vara ineffektiva i många fall. Frivilliga åtaganden bör därför, såvida de inte kan göras verkställbara i barnets hemviststat, användas med försiktighet, särskilt i ärenden där den allvarliga risken utgörs av våld i hemmet.
48. När det gäller skyddsåtgärder kan 1996 års konvention främja ett snabbt återlämnande av barn, om konventionen är gällande mellan de berörda staterna. I 1996 års konvention finns en särskild behörighetsgrund som innebär att domstolen hos den fördragsslutande part där barnet befinner sig (i motsats till barnets hemvist) kan vidta de åtgärder som krävs för att skydda barnet i brådskande fall⁶¹. 1996 års konvention förhöjer effekten av alla sådana åtgärder genom att säkerställa att de erkänns i alla andra fördragsslutande parter lagstiftning⁶² och kan förklaras verkställbara på begäran av någon berörd part i enlighet med det lagstadgade förfarandet i den stat där verkställighet begärs⁶³. Alla de åtgärder för att skydda barnet som vidtas på grundval av denna särskilda behörighetsgrund skulle bli ogiltiga så snart som domstolarna i hemviststaten (dvs. barnets hemviststat) har vidtagit de åtgärder som situationen kräver. Härmed betonas vikten av samordning mellan de behöriga myndigheterna⁶⁴.

c. Praktiska arrangemang

49. I vissa jurisdiktioner kan de domstolar som beslutar om ett snabbt återlämnande av barnet föreskriva praktiska arrangemang för att underlätta återlämnandet av barnet till hemviststaten. Ett exempel på praktiska arrangemang är när det i beslutet om återlämnande anges vem som ska köpa flygbiljetterna för återlämnandet av barnet. Sådana arrangemang skiljer sig från skyddsåtgärder genom att de inte syftar till att hantera en allvarlig risk för skada. Praktiska

om tillfällig vårdnad till förmån för den bortförande föräldern fastställdes, och efter att han hade sett till att brottsanklagelserna mot den bortförande föräldern avvisades eller att utredningen lades ned. Det bör dock noteras att det hos många fördragsslutande parter kanske saknas möjlighet att ålägga samma villkor som i detta ärende.

⁶¹ Artikel 11 i 1996 års konvention.

⁶² Artikel 23 i 1996 års konvention.

⁶³ Artikel 26 i 1996 års konvention.

⁶⁴ Se även artikel 27.5 i förordning (EU) 2019/1111 av den 25 juni 2019 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn (omarbetning), EUT L 178, 2.7.2019, s. 1, som kommer att träda i kraft den 1 augusti 2022. I artikel 27.5 i förordningen anges att om domstolen beslutar om återlämnande av barnet får den, när så är lämpligt, vidta interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, i enlighet med artikel 15 i denna förordning för att skydda barnet från den allvarliga risk som avses i artikel 13 första stycket b i 1980 års Haagkonvention, under förutsättning att prövningen och vidtagandet av sådana åtgärder inte onödigt skulle försena återlämnandeförfarandet.

arrangemang bör vare sig leda till hinder för barnets återlämnande eller vara betungande för någon av parterna (särskilt inte den kvarlämnade föräldern), och inte heller överskrida domstolens begränsade behörighet.

d. Process- och bevisregler

50. I 1980 års konvention föreskrivs mycket få process- och bevisregler. Sådana frågor avgörs enligt *lex fori*, det vill säga lagstiftningen i den anmodade stat där domstolen finns. Detta innefattar regler som rör **kravet** på (eller mängden) bevis⁶⁵. Frågan om **bevisbördan** tas dock uttryckligen upp i konventionen.

i. Bevisbörda

51. Bevisbördan för att styrka att undantaget föreligger ligger hos den person, den institution eller det organ av annat slag som motsätter sig barnets återlämnande⁶⁶ och som på grund härav oftast är den bortförande föräldern. Även om en domstol insamlar information eller bevisning på eget initiativ (i enlighet med nationella förfaranden) eller om den person eller det organ som har ingett ansökan om återlämnande inte deltar aktivt i förfarandena måste domstolen förvissas om att den part som motsätter sig återlämnandet har uppfyllt sin bevisbörda för att styrka att undantaget föreligger.

ii. Begränsning av mängden information och bevisning i fråga om återlämnandet

52. De fördragsslutande parterna tillämpar olika bestämmelser och praxis i fråga om tillåtligheten och insamlingen av bevisning⁶⁷, men de bör alltid tillämpa dessa med vederbörlig hänsyn tagen till kravet att iaktta skyndsamhet i handläggningen och vikten av domstolen enbart granskar de tvistefrågor som har direkt koppling till återlämnandet (inte vårdsnaden⁶⁸).

⁶⁵ De fördragsslutande parterna kan tillämpa olika beviskrav. Många fördragsslutande parter tillämpar t.ex. ett allmänt civilrättsligt beviskrav, nämligen "övervägande bevisning" eller "sannolikhetsbedömning". Ett fåtal stater kräver att undantaget ska styrkas utifrån ett högre krav, t.ex. "genom klar och övertygande bevisning".

⁶⁶ Artikel 13 första stycket. Se även den förklarande rapporten (det citerade verket i fotnot 10), punkt 114, där det bl.a. anges att den person som fråntagits barnet ska ha lika goda möjligheter som den bortförande föräldern, som i teorin har valt det forum som är passar honom eller henne bäst.

⁶⁷ De fördragsslutande parterna ger viss information om de bestämmelser som gäller vid återlämnandeförfaranden i sina landsprofiler (det citerade verket i fotnot 39). I avsnitt 10.3 ges t.ex. information bland annat om huruvida det är möjligt att fatta beslut om en ansökan om återlämnande enbart utifrån dokumentation (dvs. utan domstolsförhandling) och om huruvida muntlig bevisning (dvs. personlig bevisning) kan godtas i återlämnandeförfaranden.

⁶⁸ Se punkt 16 ovan.

iii. Tillåtligheten av information om barnets sociala bakgrund

53. I artikel 13 tredje stycket främjas mottagandet av bevisning eller information från utlandet genom bestämmelsen att en domstol ska "ta hänsyn till de upplysningar om barnets sociala bakgrund som tillhandahållits av centralmyndigheten eller annan behörig myndighet i den stat där barnet har sitt hemvist". Detta innefattar till exempel rapporter om barnets välbefinnande samt skol- och läkarutlåtanden, om sådana finns och är av direkt relevans för frågan om allvarlig risk och om tillgång till sådana får ges enligt hemviststatens nationella lagstiftning. Sådan bevisning eller information bör endast erhållas i nödvändiga fall och med vederbörlig hänsyn tagen till behovet att iaktta skyndsamma förfaranden.

iv. Tillåtligheten av ansökan om återlämnande och bifogade handlingar

54. För att främja tillåtligheten av bevisning och information föreskrivs det i artikel 23 att inga formaliteter som legalisering får krävas. Dessutom föreskrivs det i artikel 30 att varje ansökan om återlämnande som lämnas in till en centralmyndighet eller direkt till en domstol, tillsammans med styrkande handlingar och information som hör till ansökan eller som anskaffats genom en centralmyndighet, ska "vara tillåtna i domstolarna eller de administrativa myndigheterna i de fördragsslutande staterna". Det anges dock inte i artikel 30 vilket bevisvärde sådana handlingar bör ha, vilket ska fastställas i den nationella lagstiftningen och av domstolen.

2. Exempel på påståenden som kan göras inom ramen för artikel 13 första stycket b

55. En bedömning som görs utifrån artikel 13 första stycket b är mycket faktaspecifik. Varje domstolsbeslut om huruvida undantaget är tillämpligt eller inte är således unikt och baseras på de särskilda omständigheterna i ärendet. Därför måste en påstådd allvarlig risk alltid bli föremål för en noggrann stegvis bedömning, i enlighet med konventionens rättsliga ram, inbegripet det undantag som förklaras i riktlinjerna. Domstolarna⁶⁹ måste dock beakta konventionens krav att ärenden ska prövas med skyndsamhet.
56. I detta avsnitt ges några exempel på hur vissa domstolar har hanterat påståenden om allvarlig risk, utifrån olika sakomständigheter och en icke-uttömmande förteckning över relevanta hänsyn eller faktorer. I avsnittet behandlas inte den relevanta vikt som varje hänsyn eller faktor ska ges, eftersom detta kommer att bero på de särskilda omständigheterna i ärendet. I avsnittet ges även några begränsade hänvisningar till internationell rättspraxis för att illustrera de specifika frågor som behandlas. Domstolar och andra intresserade parter uppmuntras att konsultera INCADAT och nationell rättspraxis för att få närmare uppgifter och den allra senaste informationen om hur olika frågor inom ramen för artikel 13 första stycket b har hanterats.

⁶⁹ Se fotnot 12ovan.

a. Våld i hemmet gentemot barnet och/eller den bortförande föräldern

57. Påståenden om en allvarlig risk till följd av våld i hemmet kan ta sig olika former. Den bortförande föräldern kan hävda att det föreligger en allvarlig risk för direkt skada på grund av fysiska, sexuella eller andra former av övergrepp mot barnet. Det kan också hävdas att den allvarliga risken uppstår till följd av att barnet utsätts för våld i hemmet som utövas av den kvarlämnade föräldern gentemot den bortförande föräldern⁷⁰. I vissa situationer kan den allvarliga risken för barnet även grundas på potentiell skada som den kvarlämnade föräldern vållar den bortförande föräldern efter återlämnandet⁷¹, inbegripet där sådan skada avsevärt kan försämra den bortförande föräldrarnas förmåga att ta hand om barnet.
58. Den bedömning av allvarlig risk som görs i dessa fall är särskilt inriktad på hur barnet påverkas av våld i hemmet efter återlämnandet till barnets hemviststat och om huruvida denna påverkan uppnår det höga tröskelvärdet för undantaget vid allvarlig risk, utifrån överväganden som våldets art, frekvens och intensitet samt de omständigheter under vilka våldet sannolikt kommer att uppvisas⁷².

⁷⁰ Se t.ex. *Miltiadous v. Tetervak*, 686 F. Supp. 2d 544 (E.D. Pa. 2010), den 19 februari 2010, United States District Court, Eastern Division Pennsylvania (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/US 1144), där domstolen konstaterade att kraven för att en allvarlig risk skulle anses föreligga var tillräckligt uppfyllda eftersom den kvarlämnade föräldern hade utsatt den bortförande föräldern för övergrepp, inklusive dödshot, och druckit alltför mycket alkohol samt på grund av andra faktorer som att de cypriotiska myndigheterna inte kunde skydda henne och att dottern led av kronisk posttraumatisk stress till följd av detta.

⁷¹ Se t.ex. *Taylor v. Taylor*, 502 Fed.Appx. 854, 2012 WL 6631395 (C.A.11 (Fla.)) (11th Cir. 2012), den 20 december 2012, United States Court of Appeals for the Eleventh Circuit (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/US 1184). Domstolen hade godtagit bevisning om hot från den kvarlämnade föräldern om att tredje part skulle åsamka fysisk skada för (och kanske till och med döda) den bortförande föräldern. Domstolen konstaterade att målet var unikt, eftersom risken för barnet uppstod till följd av hot från den kvarlämnade föräldern men även hot från en okänd tredje part och eftersom den kvarlämnade föräldrars bedrägliga beteende hade medfört, och sannolikt skulle fortsätta att medföra, en väsentlig risk för allvarlig skada för familjen och en allvarlig risk för skada för barnet om det återlämnades. Se även Walls utlåtande i mål *Re W. (A Child)* [2004] EWCA Civ 1366 (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 771), punkt 49. I mål *Gomez v. Fuenmayor*, No 15-12075, United States Court of Appeal (11th Circuit), den 5 februari 2016 (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/US 1407) konstaterade domstolen att samtidigt som fokus för ifrågavarande undersökning ligger på riskerna för barnet och inte för föräldern [...] kan tillräckligt allvarliga former av hot och våld som riktas mot en förälder likväl utgöra en allvarlig risk för skada även för barnet.

⁷² I följande mål konstaterade domstolen att bevis saknades för att barnet skulle vara utsatt för en allvarlig risk: *Tabacchi v. Harrison*, 2000 WL 190576 (N.D.Ill.), den 2 augusti 2000, United States District Court for the Northern District of Illinois, Eastern Division (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/USf 465) där den kvarlämnade föräldrarnas tidigare övergrepp mot den bortförande föräldern inte ansågs utgöra en allvarlig risk för barnet, eftersom barnet endast hade varit närvarande vid två tillfällen när den förstnämnda föräldern var våldsam gentemot den sistnämnda och eftersom föräldrarna, efter bortförandet, hade anordnat besök utan problem och inga bevis fanns på att den kvarlämnade föräldern hade misshandlat eller trakasserat den bortförande föräldern. Se även *Secretary for Justice v. Parker*, 1999 (2) ZLR 400 (H), den 30 november 1999, High Court (Zimbabwe) (referensnummer i INCADAT: HC/E/ZW 340), s. 408, där domstolen konstaterade att det våldsamma och hotelsefulla beteendet från den kvarlämnade föräldern var riktat mot den bortförande föräldern och inte barnen och att den påfrestande miljö som

Bevis på att våld förekommer i hemmet är därför i sig inte tillräckligt för att fastställa att det finns en allvarlig risk för barnet.⁷³

59. Om den bortförande föräldern har styrkt omständigheter med våld i hemmet vilka skulle utgöra en allvarlig risk för barnet bör domstolarna bedöma huruvida tillgängliga, lämpliga och effektiva åtgärder finns för att skydda barnet mot den allvarliga risken⁷⁴. Domstolar har beslutat att barnet ska återlämnas i fall där rättsligt skydd samt polisiära och sociala tjänster finns till förfogande i barnets hemviststat för att hjälpa personer som fallit offer för våld i hemmet till exempel⁷⁵. I vissa fall kan dock domstolarna anse att det rättsliga skyddet och tjänsterna är otillräckliga för att skydda barnet från den allvarliga risken⁷⁶, till exempel i fall där

den bortförande föräldern sade att barnen utsatts för orsakades av de ansträngda relationerna mellan föräldrarna. Domstolen konstaterade även att den bortförande föräldern inte hade motsatt sig begäran om umgänge från den kvarlämnade föräldern utan tvärtemot verkade ha uppmuntrat denna förälder att ha kontrakt med de minderåriga barnen.

⁷³ Se även *Souratgar v. Fair*, 720 F.3d 96 (2nd Cir. 2013), den 13 juni 2013, United States Court of Appeals for the Second Circuit (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/US 1240), s. 12 och 16, där domstolen ansåg att den bortförande förälderns påståenden om partnermisshandel från den kvarlämnade förälderns sida endast var relevanta inom ramen för artikel 13 första stycket b om barnet var utsatt för allvarlig fara. Undersökningen enligt artikel 13 första stycket b handlar inte om huruvida återvändandet till hemstaten skulle innebära en allvarlig säkerhetsrisk [för den bortförande föräldern] utan om huruvida det skulle utsätta barnet för en allvarlig risk för fysisk eller psykisk skada. Domstolen bekräftade den federala domstolens beslut i detta ärende att våld hade förekommit men att barnet aldrig kom till skada eller var måltavla för det och att det inte kan fastställas utifrån bevisningen i detta fall att barnet utsätts för en allvarlig risk för fysisk eller psykisk skada efter återvändandet.

⁷⁴ Se t.ex. *F. v. M. (Abduction: Grave Risk of Harm)* [2008] 2 FLR 1263, den 6 februari 2008, Family Division of the High Court of England and Wales (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 1116), punkterna 13 och 14, där domstolen konstaterade att den bortförande föräldern i regel inte skulle kunna åberopa undantaget enligt artikel 13 första stycket b, särskilt inte i ärenden där våld i hemmet har åberopats, om det förvissats (eller förvissas) om att barnet skulle få lämpligt skydd av domstolarna i den ansökande staten och/eller om den kvarlämnade föräldern hade gjort tillräckliga åtaganden att skydda barnet. Domstolen konstaterade vidare att i det här ärendet hade den kvarlämnade föräldern hävdats att han skulle samarbeta i samtliga förfaranden och göra åtaganden om att inte göra sig skyldig till ofredande och trakasserier. Se "Frågor som domstolen beaktar vid en bedömning av undantaget enligt artikel 13 första stycket b" ovan, s. 33.

⁷⁵ Se t.ex. *X. (the mother) against Y. (the father)*, den 22 februari 2018, Rechtbank 's-Gravenhage (Nederländerna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/NL 1391), s. 6, där domstolen konstaterade att den bortförande förälderns påståenden att regelbundet ha utsatts för våld i hemmet i barnets närvaro var otillräckliga för att dra slutsatsen att en allvarlig risk föreligger, eftersom vederbörlig hänsyn måste tas till samtliga omständigheter, inbegripet om huruvida barnskyddsåtgärder eller andra lämpliga arrangemang kan genomföras för att säkerställa att konsekvenserna av våldet i hemmet inte utgör (eller inte längre utgör) en risk för det minderåriga barnet. Se även *Mbuyi v. Ngalula* (se fotnot 59 ovan).

⁷⁶ Se t.ex. *State Central Authority, Secretary to the Department of Human Services v. Mander*, den 17 september 2003, Family Court of Australia (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 574), punkterna 109 och 111, där domstolen noterade att det är tydligt att våldet inte har minskat trots domstolsbeslut och straffrättsliga påföljder, vilket förvissade domstolen om att det finns en allvarlig risk för skada i det aktuella fallet. Därför avvisade domstolen återlämnandet av barnet. No de RG 06/00395, den 30 maj 2006, Cour d'appel

den kvarlämnade föräldern upprepade gånger har brutit mot skyddsorder⁷⁷, vilket kan utsätta barnet för en allvarlig risk för fysisk eller psykisk skada, eller med tanke på graden av barnets psykiska utsatthet⁷⁸.

b. Ekonomiska eller utvecklingsmässiga nackdelar för barnet efter återlämnandet

60. I fall där påståenden görs om allvarlig risk baserat på ekonomiska eller utvecklingsmässiga nackdelar efter barnets återlämnande⁷⁹ bör bedömningen inriktas på om huruvida barnets grundläggande behov kan tillgodoses i hemviststaten. Domstolen ska inte inlåta sig i att jämföra de levnadsvillkor som

de Paris (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1010), där domstolen konstaterade att inga effektiva förebyggande åtgärder hade vidtagits när barnet hade framfört allvarliga anklagelser och gjorde stora invändningar mot att flytta tillbaka till den kvarlämnade föräldern, trots att den bortförande föräldern hade ingett ett klagomål om att barnet hade våldtagits av den andra förälderns sambo i familjens bostad.

⁷⁷ Se t.ex. *Achakzad v. Zemaryalai* [2011] W.D.F.L. 2, den 20 juli 2010, Ontario Court of Justice (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 1115), där domstolen godtog den bortförande förälderns bevis på att den kvarlämnade föräldern hade utövat eller hotat att utöva våld mot henne vid flera tillfällen och även hotat att våldta henne samt burit ett laddat vapen när hon bar barnet. Domstolen ansåg vidare att man, med tanke på de särskilda omständigheterna, inte kunde bortse från den tydliga ilska som den kvarlämnade föräldern uppvisade över den bortförande förälderns anklagelser mot honom på grundval av artikel 13 första stycket b. Även om åtaganden skulle kunna fullgöras eftersom den kvarlämnade föräldern var villig att godta ett *safe harbour*-beslut i Kalifornien ansåg domstolen att den verkliga frågan var om huruvida hans beteende framöver skulle kunna hanteras och styras på lämpligt sätt vid de kaliforniska domstolarna, eftersom han hade visat bristande respekt för rättssystemet genom att ljuga genom hela vittnesmålet och bryta mot domstolsbeslut. Dessutom hade han visat att han inte kunde kontrollera sitt beteende när han var arg. Domstolen ansåg därför att ett återvändande till Kalifornien utgjorde en allvarlig risk för den bortförande föräldern och för barnet, vilken inte kunde kontrolleras tillräckligt genom åtaganden.

⁷⁸ Se t.ex. *Ostevoll v. Ostevoll*, 2000 WL 1611123 (S.D. Ohio 2000), den 16 augusti 2000, United States District Court in Ohio (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/US 1145), punkt 15, där två psykologer vittnade för den bortförande föräldern. Den första psykologen gav barnen diagnosen posttraumatisk stress, eftersom de själva hade utstått ett betydande trauma samt fysiska, känslomässiga och verbala övergrepp och bevitnat övergreppen mot den bortförande föräldern. Den första psykologen ansåg framför allt att det skulle innebära en oacceptabel situation för barnen om de återlämnades till Norge. Den andra psykologens diagnostiska intryck var att alla barnen åtminstone led av allvarlig stress, eftersom varje barn hade beskrivit den kvarlämnade förälderns överdrivna alkoholkonsumtion och flera olika incidenter av övergrepp mot dem och den bortförande föräldern. Den andra psykologen ansåg att den kvarlämnade föräldern hade en narcissistisk personlighetsstörning som skulle utgöra en allvarlig risk för skada för barnen och försätta dem i en situation som inte är godtagbar om de skulle återlämnas till Norge och att barnen skulle lida en obotlig psykisk skada bara genom att tvingas återvända till Norge, oavsett om de måste återgå till den kvarlämnade förälderns vårdnad eller inte.

⁷⁹ Se t.ex. *A.S. v. P.S. (Child Abduction)* [1998] 2 IR 244, den 26 mars 1998, Supreme Court (Irland) (referensnummer i INCADAT: HC/E/IE 389); *K.M.A. v. Secretary for Justice* [2007] NZFLR 891, den 5 juni 2007, Court of Appeal of New Zealand (Nya Zeeland) (referensnummer i INCADAT: HC/E/NZ 1118); *Police Commissioner of South Australia v. H.*, den 6 augusti 1993, Family Court of Australia at Adelaide (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/NZ 260); *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (se fotnot 50 ovan).

respektive förälder (eller stat) kan erbjuda. Detta kan vara relevant i ett efterföljande vårdnadsärende men inte för en bedömning utifrån artikel 13 första stycket b⁸⁰. Mindre gynnsamma levnadsvillkor⁸¹ och/eller ett mer begränsat utvecklingsmässigt stöd⁸² i hemviststaten är därför inte tillräckligt för att bevisa att undantaget vid allvarlig risk föreligger. Påståenden från den bortförande föräldern om att han eller hon inte kan återvända till hemviststaten med barnet på grund av en svår eller ohållbar ekonomisk situation, till exempel att hans eller hennes levnadsstandard skulle försämrats, att han eller hon inte kan hitta arbete i den staten eller att han eller hon på annat sätt har stora problem, kommer i regel inte att vara tillräckligt för att ett beslut om icke-återlämnande ska fattas⁸³.

⁸⁰ Se No de pourvoi 08-18126, den 25 februari 2009, Cour de cassation (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1013), där domstolen avvisade den bortförande förälderns argument att domstolen borde jämföra barnens nuvarande levnadsvillkor med dem som de skulle ha om de återlämnades, för att bedöma förekomsten av allvarlig risk.

⁸¹ Se t.ex. *G., P. C. c. H., S. M. s/ reintegro de hijos*, den 22 augusti 2012, Corte Suprema de Justicia de la Nación (Argentina) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AR 1315), där domstolen behandlade ett argument om den kvarlämnade förälderns ekonomiska situation men konstaterade att den bortförande föräldern inte bevisade att situationen var sådan att den eventuellt skulle medföra en extrem situation för barnen; *Y.D. v. J.B.*, [1996] R.D.F. 753, den 17 maj 1996, Superior Court of Quebec (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 369), där den bortförande föräldern hävdade att den kvarlämnade förälderns bristande ekonomiska förmåga skulle medföra en allvarlig risk för barnen, men där domstolen konstaterade att ekonomiska brister som sådana inte var något giltigt skäl för att vägra återlämna ett barn; No de RG 11/02919, den 19 september 2011, Cour d'appel de Lyon (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1168), där den bortförande föräldern hävdade att barnen skulle utsättas för en allvarlig risk om de återlämnades till Tyskland på grund av den kvarlämnade förälderns låga boendestandard, men domstolen konstaterade att den bortförande föräldern inte visade att bostaden uppfyllde den minimistandard som krävs och noterade att det anmodade landet, som inte måste bedöma sakfrågorna i det utländska beslutet, inte kan beakta påståendet att barnen hade bättre levnadsvillkor i Frankrike; 17 UF 56/16, den 4 maj 2016, Oberlandesgericht Stuttgart Senat für Familiensachen (Tyskland) (referensnummer i INCADAT: HC/E/DE 1406), där domstolen ansåg att en eventuellt mindre gynnsam ekonomisk situation i hemviststaten efter återlämnandet inte utgjorde någon allvarlig risk för fysisk eller psykisk skada för barnet.

⁸² Se t.ex. No de RG 11/01062, den 28 juni 2011, Cour d'appel de Bordeaux (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1128), där den bortförande föräldern hävdade att barnet klagade över för lite mat, dålig hygien och vanvård i hemviststaten, men domstolen konstaterade att detta var otillräckligt för att bevisa att en allvarlig risk föreligger och att det var upp till hemviststatens domstolar att avgöra vem som var bäst lämpad att stå för den dagliga vårdnaden om barnet samt att hemviststaten hade lämpliga inrättningar och lämplig infrastruktur för att följa barn som bor på dess territorium.

⁸³ Se t.ex. *N. R. c. J. M. A. V. s/ reintegro de hijo*, den 28 februari 2013, Corte Suprema (Chile) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CL 1318), där domstolen konstaterade att enbart det faktum att ett det skulle bli svårt för en bortförande förälder att återvända på grund av problem med att hitta arbete inte var tillräckligt för att skäligen motivera den bortförande förälderns vägran till ett återlämnande och att sådana frågor dessutom ska beaktas i vårdnadsförfaranden. No de RG 12-19382, den 20 mars 2013, Cour de cassation (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1213), där den bortförande föräldern hävdade att hon var arbetslös och hade en minimiinkomst och en subventionerad bostad i Frankrike, vilket hon inte skulle kunna få i England. Domstolen betonade dock att de engelska myndigheterna hade lämpliga arrangemang för att säkerställa att barnen är skyddade efter återlämnandet och att den bortförande föräldern befann sig i en annan situation när det gäller erhållandet av en minimiinkomst eftersom ett engelskt beslut nu hade fattats om hennes vistelse i England och att det således inte fanns någon allvarlig risk.

Framför allt utgör det inte en allvarlig risk i sig att personen är beroende av statliga bidrag eller annat myndighetsstöd⁸⁴. Det är endast mycket exceptionella omständigheter som kan medföra en allvarlig risk för barnet⁸⁵. När omständigheter som skulle utgöra en allvarlig risk har konstaterats föreligga kan domstolarna bedöma om barnet kan skyddas mot en sådan risk genom skyddsåtgärder, till exempel ett visst ekonomiskt nödbistånd under den korta perioden fram till dess att den behöriga domstolen i hemviststaten kan fatta de beslut som krävs.

c. Risker förknippade med omständigheter i hemviststaten

61. Bedömningen av den allvarliga risk som är förknippad med omständigheterna i hemviststaten måste vara inriktad på hur allvarlig den politiska, ekonomiska eller säkerhetsmässiga situationen är i hemviststaten, hur situationen påverkar det enskilda barnet⁸⁶ och om huruvida denna påverkan är så pass stor att undantaget vid allvarlig risk ska tillämpas. Bedömningen bör alltså inte inriktas på den allmänna politiska, ekonomiska eller säkerhetsmässiga situationen i staten. I regel räcker det således inte att påstå att det råder en allvarlig säkerhetsmässig, politisk eller ekonomisk situation i hemviststaten för att undantaget vid allvarlig risk ska tillämpas⁸⁷. På samma sätt kommer (enskilda) våldsamma händelser i en instabil politisk miljö vanligtvis inte att utgöra en allvarlig risk⁸⁸. Även om de

5A_285/2007/frs, den 16 augusti 2007, Tribunal fédéral, IIe cour de droit civil (Schweiz) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CH 955), där domstolen konstaterade att det, eftersom objektiva skäl saknades för att motivera den bortförande förälderns vägran till återlämnandet, inte föreföll praktiskt svårt eller ekonomiskt orimligt för henne att flytta tillbaka till Israel, åtminstone under den tid som domstolsförhandlingarna pågår där.

⁸⁴ Se t.ex. *Re A. (Minors) (Abduction: Custody Rights)* [1992] Fam 106, den 12 februari 1992, Court of Appeal of England and Wales (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 48), där domstolen konstaterade att beroendet av bidrag från den australiensiska staten efter återlämnandet i sig inte var tillräckligt för att utgöra en situation som inte är godtagbar.

⁸⁵ Se t.ex. domstolens överväganden i No de RG 08/04984, den 18 februari 2009, Cour d'appel de Nîmes (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1135).

⁸⁶ Se *Escaf v. Rodriguez*, 200 F. Supp. 2d 603 (E.D. Va. 2002), den 6 maj 2002, United States District Court for the Eastern District of Virginia, Alexandria Division (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/USf 798), där domstolen ansåg att det inte fanns några tydliga och övertygande bevis på allvarlig skada i den stad där den kvarlämnade föräldern bodde för en trettonåring som har dubbelt medborgarskap i Förenta staterna och Colombia och som bor där med sin colombianska förälder och familj, trots att bevis fanns på att amerikanska affärsmän löpte en ökad risk för kidnappning och våld i Colombia och att den bortförande föräldern själv hade blivit hotad.

⁸⁷ Se t.ex. No de RG 11/02685, den 28 juni 2011, Cour d'appel de Rennes (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1129), där den bortförande föräldern åberopade föroreningsriskerna i Mexico City, otryggheten till följd av brottsligheten i huvudstaden och jordbävningsrisken men inte lyckades visa hur barnen personligen och direkt påverkades av dessa risker; No de pourvoi 14-17.493, den 19 november 2014, Cour de cassation (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1309), där den bortförande föräldern hävdade att ett återlämnande till Sydafrika skulle innebära att barnet utsattes för en risk för allvarlig fysisk skada om det skulle flytta tillbaka till Makalali-reservatet på grund av de allmänna levnadsvillkoren där. Dessa argument avvisades dock av domstolen.

⁸⁸ Se t.ex. ärenden som rör återlämnanden till Israel, där de påstådda potentiella farorna i det dagliga livet vanligtvis konstateras vara alltför generella för att fastställa att ett sådant

omständigheter som görs gällande är av ett sådant slag att de skulle kunna utgöra en allvarlig risk måste domstolen fortfarande bedöma huruvida risken skulle kunna hanteras genom skyddsåtgärder. Domstolen skulle i sådana fall vara skyldig att besluta att barnet ska återlämnas⁸⁹.

d. Risker förknippade med barnets hälsa

62. I ärenden där påståenden görs rörande barnets hälsa bör bedömningen av den allvarliga risken i regel inriktas på tillgången till behandling i barnets hemviststat⁹⁰ och inte på en jämförelse mellan vårdens kvalitet i respektive stat⁹¹. Vanligen

ärende föreligger som avses i artikel 13 första stycket b: *A. v. A.*, den 5 oktober 2001, Buenos Aires Court of First Instance (Argentina) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AR 487); No 03/3585/A, den 17 april 2003, Tribunal de première instance de Bruxelles (Belgien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/BE 547); B-2939-01, den 11 januari 2002, Vestre Landsret (Danmark) (referensnummer i INCADAT: HC/E/DK 519); *Freier v. Freier*, 969 F. Supp. 436 (E.D. Mich. 1996), den 4 oktober 1996, United States District Court for the Eastern District of Michigan, Southern Division (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/USf 133). Se även *Procedure for International Return of Children*, Case No 2926/2008, den 16 februari 2009, Tercera Sala Familiar del Honorable Tribunal Superior de Justicia del Distrito Federal (Mexiko) (referensnummer i INCADAT: HC/E/MX 1038), där det inte ansågs utgöra någon allvarlig risk med de politiska demonstrationer som störde det dagliga livet i Venezuela och den allmänna otryggheten till följd av detta.

⁸⁹ Se t.ex. *A. v. A.* (se fotnot 88ovan), där domstolen sköt upp verkställandet av beslutet om återlämnande med två månader, så att situationen i hemviststaten skulle stabiliseras. Se även *Re D. (Article 13b: Non-return)* [2006] EWCA Civ 146, den 25 januari 2006, Court of Appeal of England and Wales (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 818), där båda föräldrarna hade blivit föremål för avsiktliga och riktade skjutningar och andra angrepp i Venezuela. Domstolen höll i punkt 28 med utredningsdomaren om att barnen inte har utsatts för något angrepp och att de löper mindre risk att utsättas än sina föräldrar, men att de riskerar att skadas fysiskt om de är tillsammans med någon av föräldrarna vid sådana angrepp. Domstolen noterade även utredningsdomarens konstaterande att ständig övervakning 24 timmar om dygnet av beväpnade vakter inte skulle ge något heltäckande skydd i sig men skulle minska risken något.

⁹⁰ Se t.ex. No de pourvoi 17-11031, den 4 maj 2017, Cour de cassation (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1346), där domstolen konstaterade att hälso- och sjukvårdssystemet i Israel var av tillfredsställande kvalitet och att den antiviralbehandling mot HIV som barnet fick i Israel var densamma som hon ordinerades i Frankrike. Lämplig behandling fanns därför tillgänglig, och det fanns inga skäl att vägra ett återlämnande.

⁹¹ Se t.ex. No de rôle: 07/78/C, den 25 januari 2007, Tribunal de première instance de Bruxelles (Belgien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/BE 857), där den bortförande föräldern hävdade att en allvarlig risk förelåg för barnet eftersom den kvarlämnade föräldern vägrade att följa skolpsykologens rekommendation att ge barnet logopedstöd, men där domstolen konstaterade att dessa omständigheter var otillräckliga för att fastställa att en allvarlig risk förelåg; V.L. B-1572-09, den 23 september 2009, Vestre Landsret (Danmark) (referensnummer i INCADAT: HC/E/DK 1101), där barnet behövde särskild omsorg i skolan och den bortförande föräldern hävdade att återlämnandet till den kvarlämnade föräldern, som led av MS och depression, skulle utgöra en allvarlig risk. Domstolen noterade dock att relationerna mellan barnet och den kvarlämnade föräldern var goda och att den kvarlämnade föräldern ansträngde sig för att ta hand om barnet på bästa möjliga sätt, och ansåg inte att påståendena var tillräckliga för att fastställa att en allvarlig risk förelåg. *DP v. Commonwealth Central Authority*, [2001] HC 39, (2001) 180 ALR 402 (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 346), punkt 144, där domstolen konstaterade, med avseende på behandlingen av autistiska barn, att Grekland hade inrättningar för behandling

konstateras en allvarlig risk endast föreligga i situationer där behandling krävs eller skulle krävas omgående och inte finns tillgänglig eller kan fås i hemviststaten, eller där barnet inte kan återvända till denna stat över huvud taget på grund av sin hälsa⁹². Enbart det faktum att hemviststaten kan ha en annan hälso- och sjukvårdsstandard eller ett annat klimat kommer i regel inte att vara tillräckligt för att fastställa att undantaget enligt artikel 13 första stycket b föreligger. Att den ansökande staten har ett annat klimat än den anmodade staten är till exempel i sig inte tillräckligt för att fastställa att undantaget vid allvarlig risk föreligger med tanke på barnets hälsa. När påståenden som rör barnets hälsa har styrkts kan domstolen till exempel överväga skyddsåtgärder för att skydda barnet mot den allvarliga risken efter återlämnandet, däribland att barnet ska få ekonomiskt stöd, sjukvårdsförsäkring och/eller sjukvårdsstöd efter återlämnandet. Sådana åtgärder bör dock inte innebära någon orimligt stor börda för den kvarlämnade föräldern och bör vara tidsbegränsade samt enbart ge den bortförande föräldern rätt att vända sig till de domstolar i hemviststaten som är bäst lämpade att hantera sådana frågor.

e. Barnets separation från den bortförande föräldern, i fall där denna förälder inte kan eller vill återvända till barnets hemviststat

63. Ett påstående som ofta tas upp i återlämnandeförfaranden under en rad olika omständigheter är en allvarlig risk för psykisk skada eller att barnet försätts i en situation som inte är godtagbar om barnet separeras från den bortförande föräldern och denna förälder inte kan eller vill återvända. Det framgår dock av beslut från flera fördragsslutande parter att domstolarna endast sällan har gillat undantaget enligt artikel 13 första stycket b i situationer där den bortförande föräldern inte kan eller kommer att återvända tillsammans med barnet till barnets hemviststat⁹³.
64. I dessa fall är bedömningen av allvarlig risk främst inriktad på hur en eventuell separation skulle påverka barnet om det beslutas att barnet ska återlämnas eller om barnet lämnas utan omsorg och på huruvida denna påverkan uppnår det höga tröskelvärdet för undantaget vid allvarlig risk, med hänsyn tagen till de skyddsåtgärder som finns för att hantera den allvarliga risken⁹⁴.

av autism, till vilka återlämnandet begärdes ske, men inte gjorde någon jämförelse av vårdens kvalitet i Australien och Grekland. Se även *Solis v. Tibbo Lenoski*, 2015 BCCA 508 (CanLII) (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 1403).

⁹² Se *State Central Authority v. Maynard*, den 9 mars 2003, Family Court of Australia (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 541), punkterna 27, 28 och 30, där domstolen avvisade den bortförande föräldrarnas argument om kvaliteten på den engelska hälso- och sjukvården men konstaterade att återlämnandet av barnet till England skulle utsätta henne för en allvarlig risk för fysisk skada, eftersom det fanns omfattande medicinska bevis för att barnets allvarliga hälsotillstånd (epileptiska anfall) innebar att resande skulle kunna resultera i betydande och allvarlig skada för barnet eller i hennes död.

⁹³ Se punkterna 67-72 nedan.

⁹⁴ Se t.ex. No de RG 11/01437, den 1 december 2011, Cour d'appel d'Agen (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1172), där domstolen konstaterade att det inte skulle utgöra någon allvarlig risk om barnet separerades från den bortförande föräldern, även om den bortförande föräldern var den som alltid hade tagit hand om barnet, eftersom barnet hade en god relation med den kvarlämnade föräldern och en tillgiven familj i hemviststaten; 7 UF 660/17, den 5 juli 2017, Oberlandesgericht Nürnberg Senat für Familiensachen (Tyskland) (referensnummer i INCADAT: HC/E/DE 1409), där domstolen fokuserade på om

Omständigheterna eller skälen till att den bortförande föräldern inte kan återvända till barnets hemviststat hålls isär från bedömningen av hur barnet skulle påverkas av en eventuell separation men kan dock tas med i denna.

65. I fall där separationen från den bortförande föräldern skulle uppnå det höga tröskelvärdet för allvarlig risk kan omständigheterna eller skälen till att den bortförande föräldern inte kan återvända till barnets hemviststat vara särskilt relevanta när man fastställer vilka skyddsåtgärder som finns för att undanröja hindret för den bortförande föräldrarnas återvändande och hantera den allvarliga risken⁹⁵. Nedan ges exempel (punkterna 67–72) på vissa vanliga hinder som bortförande föräldrar åberopar och de typer av åtgärder som domstolarna kan vilja överväga i olika scenarier. När hindren för den bortförande föräldrarnas återvändande inte kan undanröjas kan man också, vid en bedömning av eventuella skyddsåtgärder, bland annat beakta alternativet att den kvarlämnade föräldern eller någon annan person tar hand om barnet efter återlämnandet till barnets hemviststat tills en domstol i den staten kan fatta ett vårdnadsbeslut.
66. I fall där det viktigt att oavslutade vårdnadsförfaranden i hemviststaten omedelbart förs upp på förteckningen för att hantera en allvarlig risk⁹⁶ skulle den domstol som beslutar om återlämnandet kunna kräva att vårdnadsförfarandena äger rum snarast möjligt i barnets hemviststat efter återlämnandet, som en skyddsåtgärd för barnet. Där så är lämpligt enligt tillämpliga lagar och förfaranden skulle parterna kunna informeras om påskyndade förfaranden som kan förekomma i barnets hemviststat. Dessutom skulle den domstol som beslutar om återlämnandet också kunna bidra till att förfaranden snabbt förs upp på förteckningen genom direkt rättslig kommunikation, beroende på omständigheterna och där så är möjligt i de berörda staterna⁹⁷.

huruvida den allvarliga risken för psykisk skada för barnet skulle vara så pass omfattande att den skulle vara avsevärt större än den emotionella påfrestning som ett barn normalt skulle uppleva till följd av ett återlämnande, och ansåg att det inte fanns några bevis för att så skulle bli fallet i detta ärende.

⁹⁵ Domstolarna i vissa jurisdiktioner kan överväga eventuella åtgärder för att undanröja hindret för den bortförande föräldrarnas återvändande innan de bedömer de faktiska påståendena om allvarlig risk. I de fall där sådana åtgärder kan införas kan domstolen pröva ansökan om återlämnande utan att bedöma den bortförande föräldrarnas anklagelser om allvarlig risk för barnet till följd av en separation.

⁹⁶ Se "Uppförande på förteckningen" i ordlistan ovan.

⁹⁷ Se t.ex. *Re G. (Abduction: Withdrawal of Proceedings, Acquiescence, Habitual Residence)* [2007] EWHC 2807 (Fam), den 30 november 2007, High Court (Family Division) of England and Wales (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UKe 966), punkt 78, där domstolen utfärdade ett beslut om återlämnande förutsatt att parterna vidtar omedelbara åtgärder för att få saken prövad vid kanadensisk domstol (hemviststaten) för ett beslut som grundas på en fullständig socialutredning i fråga om de framtida arrangemangen för barnen. Domaren inhämtade för detta ändamål upplysningar från den domare vid Court of Queen's Bench of Alberta som hade utsetts till kontaktperson för provinsen Alberta i frågor rörande 1980 års konvention och försäkrades om att man kunde se till att få till stånd en skyndsam domstolsprövning i den provinsen på begäran av någon av parterna.

i. Straffrättsligt åtal mot den bortförande föräldern i barnets hemviststat på grund av olovligt bortförande eller kvarhållande

67. Den bortförande föräldern kan vägra att återvända eftersom han eller hon riskerar att ställas till straffrättsligt ansvar för olovligt bortförande eller kvarhållande av barnet och det kan utgöra en allvarlig risk för barnet om föräldern hamnar i fängelse och därmed separeras från barnet. Domstolen kan överväga att begära information om statusen på ett anhållningsbeslut eller oavslutade straffrättsliga förfaranden samt om möjligheten att återkalla beslutet eller lägga ned åtalet. Den kvarlämnade föräldern eller de berörda myndigheterna i barnets hemviststat kan till exempel avge en försäkran om att de inte kommer att fortsätta driva straffrättsliga eller andra förfaranden, eller åtminstone inte få den bortförande föräldern gripen, om möjligt⁹⁸. Att åtalspunkter eller, där så är lämpligt, ett anhållningsbeslut avvisas eller läggs ned kan säkerställas med hjälp av straffrättsliga eller rättsliga myndigheter, inbegripet med hjälp av direkt rättslig kommunikation i lämpliga fall där så är tillåtet i den anmodade staten och i hemviststaten⁹⁹. Centralmyndigheterna kan också erbjuda hjälp eller ge information i detta avseende, om så är tillåtet enligt den nationella lagstiftningen. Om åtalspunkterna eller, i tillämpliga fall, anhållningsbeslutet dras tillbaka föreligger inte längre de påstådda hindren för att föräldern ska återvända. Om åtalspunkterna eller anhållningsbeslutet inte kan dras tillbaka kan domstolen däremot behöva bedöma den allvarliga risken till följd av en eventuell separation från den bortförande föräldern, såsom beskrivs i punkterna 63–66, inbegripet eventuella skyddsåtgärder för omsorgen om barnet vid en separation. I sådana

⁹⁸ Se t.ex. *Motion for Leave to Appeal (Family Matters)* 5690/10, den 10 augusti 2010, Supreme Court (Israel) (referensnummer i INCADAT: HC/E/1290), punkterna 3 och 5, där domstolen konstaterade, till följd av den bortförande föräldrarnas påståenden att det fanns en väsentlig risk att hon skulle gripas på grund av det olovliga bortförandet, att anhållningsbeslutet hade annullerats och att den kvarlämnade föräldrarnas advokat hade skrivit till den lokala åklagaren i Förenta staterna för att upplysa honom eller henne om att den kvarlämnade föräldern inte var intresserad av och inte hade någon avsikt att genomföra de straffrättsliga förfarandena mot den bortförande föräldern och begärde att vederbörlig hänsyn skulle tas till hans inställning i frågan. Domstolen noterade att åklagaren inte var skyldig att följa brevet men att erfarenheten visar att den bortförande föräldern löper låg risk att gripas, förutom i extraordinära fall; *Sabogal v. Velarde* (se fotnot 60 ovan), där domstolen beslutade att barnen skulle återlämnas på villkor att den kvarlämnade föräldern bland annat såg till att brottsanklagelserna eller brottsutredningen gentemot den bortförande föräldern avvisades eller lades ned, eftersom barnen inte kunde placeras hos den kvarlämnade föräldern efter återlämnandet på grund av omständigheterna.

⁹⁹ Se t.ex. *Re M. and J. (Abduction) (International Judicial Collaboration)* [1999] 3 FCR 721, den 16 augusti 1999, High Court of England and Wales (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 266), där ett frivilligt återvändande säkerställdes genom ett internationellt samarbete mellan High Court of England and Wales, den engelska centralmyndigheten, Superior Court of California, distriktsåklagaren i Kalifornien och övervakningsdomaren vid avdelningen för familjerätt vid Los Angeles Superior Court. I det här ärendet åsidosatte den bortförande föräldern beslutet om skyddstillsyn genom att föra bort barnen och stod inför ett betydande fängelsestraff om de valde att återvända. Varje person eller institution som hade intresse av ärendet turades om att, inom ramen för ett utomrättsligt förfarande, arbeta för en annullering av de straffrättsliga förfarandena mot den bortförande föräldern, för att påskynda viktiga vårdnadsförfaranden och för att nödvändiga socialutredningar skulle prioriteras. Den bortförande föräldern återvände senare frivilligt med barnen till hemviststaten, tack vare ett gemensamt åtagande som framförhandlades mellan föräldrarna.

fall kan en åtskillnad behöva göras mellan en bortförande föräldern som kommer att sitta fängslad under det straffrättsliga förfarandet omedelbart efter att ha återvänt till barnets hemviststat och en bortförande förälder som eventuellt kan hamna i fängelse i sinom tid till följd av en brottmålsrättegång i den staten. Det faktum att åtalpunkterna eller beslutet inte kan dras tillbaka är generellt inte tillräckligt för att undantaget vid allvarig risk ska gälla¹⁰⁰.

ii. Migrationsproblem för den bortförande föräldern

68. Påståenden om att en bortförande förälder inte kan återvända på grund av migrationsproblem – till exempel i fall där en bortförande förälder hävdar att han eller hon inte får resa in i hemviststaten eftersom han inte har någon giltig visering eller något uppehållstillstånd – kan vanligtvis hanteras tidigt i återlämnandeförfarandena genom anskaffande av relevant inresetillstånd. Antingen kan den bortförande föräldern själv skaffa ett sådant eller så kan det, där så är möjligt och lämpligt, göras genom samarbete mellan centralmyndigheter och/eller andra behöriga myndigheter, som bör involveras i de berörda ärendena så tidigt som möjligt. Även i fall där detta inte är möjligt beaktar domstolarna i regel ogärna påståendena om allvarig risk för barnet till följd av en eventuell separation, om föräldern kan återvända till den ansökande staten åtminstone under en sådan kort period som krävs för att närvara vid vårdnadsförfaranden eller i fall där den bortförande föräldern får resa in i hemviststaten på vissa villkor¹⁰¹. Det måste betonas att föräldern som regel inte bör få tillåtas skapa en situation – genom bristande handling eller en försenad ansökan om nödvändiga inresehandlingar – som eventuellt kan skada barnet och senare utnyttja denna situation för att bevisa en allvarig risk.

iii. Brist på faktisk tillgång till rättslig prövning i hemviststaten

69. Den bortförande föräldern kan till exempel hävda att han eller hon inte vill återvända till hemviststaten eftersom han eller hon inte har råd att anlita ett juridiskt ombud, att domstolarna i den staten är partiska eller att det finns hinder för att få vårdnadsförfaranden prövade i domstol¹⁰². Om oro finns för att den

¹⁰⁰ Se *Motion for Leave to Appeal (Family Matters)* (se fotnot 98 ovan), där domstolen konstaterade, efter att den kvarlämnade föräldern hade försökt att dra tillbaka åtalpunkterna, att sådana försök inte är bindande för myndigheterna men att risken för att den bortförande föräldern skulle gripas var låg. Domstolen betonade att den bortförande föräldern inte bör ha rätt att hävda att ett barn bör lämnas kvar i den stat som det fördes till på grund av oro över att föräldern kommer att gripas i den stat som barnet fördes bort från.

¹⁰¹ Se t.ex. 20b90/10i, den 8 juli 2010, *Oberster Gerichtshof* (Österrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AT 1047); *H. v. H.* [1995] 12 FRNZ 498, den 4 december 1995, High Court at Wellington (Nya Zeeland) (referensnummer i INCADAT: HC/E/NZ 30).

¹⁰² Se t.ex. No de RG 11/02685, den 28 juni 2011, *Cour d'appel de Rennes* (Frankrike) (se fotnot 87 ovan) där domstolen avvisade den bortförande föräldrarnas ogrundade påståenden om att hennes rätt till en rättvis rättegång i Mexiko äventyrades; *Secretary for Justice v. N., ex parte C.*, den 4 mars 2001, High Court at Wellington (Nya Zeeland) (referensnummer i INCADAT: HC/E/NZ 501), där domstolen avvisade den bortförande föräldrarnas argument om sin rättsliga situation i Chile och konstaterade att staten hade ett system med familjerättsliga specialdomstolar där avgörande vikt skulle fästas vid barnens intressen vid prövning av vårdnadsärenden; *Pliego v. Hayes*, 843 F.3d 226 (6th Cir. 2016), den 5 december 2016, Court of Appeals for the Sixth Circuit (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/US 100).

bortförande föräldern inte kommer att få faktisk tillgång till rättslig prövning kan domstolen överväga samordning med berörda centralmyndigheter eller direkt rättslig kommunikation för att bedöma påståendena och/eller vidta åtgärder, där så är möjligt, för att personen lättare ska få tillgång till domstolsförfaranden kort efter återvändandet. Enbart det faktum att föräldern kanske inte har råd att anlita ett juridiskt ombud har konstaterats vara otillräckligt för att fastställa att det inte finns någon faktisk tillgång till rättslig prövning¹⁰³. I de bedömningar som görs i återlämnandeförfaranden bör det hur som helst inte göras någon jämförelse av kvaliteten på de båda staternas rättssystem (t.ex. förfarandenas skyndsamhet), eftersom konventionen baseras på ömsesidigt förtroende mellan stater.

iv. Medicinska skäl eller familjeskäl beträffande den bortförande föräldern

70. I fall där den bortförande föräldern konstateras ha medicinska skäl kan föräldrarnas (fysiska eller psykiska) hälsotillstånd och möjlighet till lämplig medicinsk behandling i hemviststaten beaktas när en bedömning görs av omständigheterna till att han eller hon inte kan återvända¹⁰⁴. Om nödvändig behandling finns eller

HC/E/US 1386), punkt 2, där domstolen bekräftade distriktsdomstolens dom och avvisade den bortförande föräldrarnas argument att det fanns risk för en situation som inte var godtagbar eftersom den kvarlämnade föräldrarnas diplomatstatus undergrävde de turkiska domstolarnas förmåga att tilldöma vårdnad på korrekt sätt. I punkt 8 konstaterade domstolen att artikel 13 första stycket b stöder tolkningen att en "situation som inte är godtagbar" kan omfatta situationer där en förälder ansöker om återlämnande av ett barn till ett land där domstolarna inte kan tilldöma vårdnad men att den bortförande föräldern inte hade kunnat bevisa att en "situation som inte är godtagbar" förelåg utifrån de faktiska omständigheterna i det aktuella ärendet (s. 11).

¹⁰³ Se t.ex. *F. v. M. (Abduction: Grave Risk of Harm)* (se fotnot 74 ovan), punkt 15, där den bortförande föräldern hävdade att ett återlämnande skulle försätta barnen i en situation som inte är godtagbar till följd av hennes position gentemot det franska rättssystemet. Hon hävdade att hon inte skulle kunna få juridiskt ombud, att domstolarna och socialrådgivarna i Frankrike motarbetade henne, att hon inte hade lyckats få dem att kännas vid eller överväga hennes utförliga påståenden och att hon, till följd av deras uppfattning om hennes nuvarande sambo, riskerade att förlora sitt tredje barn till statligt omhändertagande. Domstolen konstaterade i punkt 18 att det var nästintill omöjligt att, utan specifika och utförliga omständigheter, hävda att den franska rättsprocessen är sådan att den i sig ger upphov till en icke-godtagbar situation och att de faktiska omständigheterna till den oacceptabla situationen med andra ord måste åberopas. Domstolen ansåg i punkt 19 att den, av hövlighetsskäl och för att respektera konventionens policy, måste slå fast att de franska domstolarna är precis lika kapabla att på ett rättvist sätt undersöka och avkunna domar med avseende på parternas motstridiga påståenden, om inte högst övertygande tvingande bevisning finns för det motsatta.

¹⁰⁴ Se t.ex. *LPQ v. LYW* [2014] HKCU 2976, den 15 december 2014, High Court of the Hong Kong Special Administrative Region (Kina) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CNh 1302), där den bortförande föräldern hävdade att han själv inte kunde återvända till Japan eftersom det skulle "knäcka honom mentalt" och att ett återlämnande av barnen utan honom, som var deras huvudvårdnadshavare, skulle försätta dem i en situation som inte är godtagbar, även på grund av den kvarlämnade föräldrarnas hektiska arbetsschema, bristande tillgivenhet till barnen och dåliga temperament. Domstolen avvisade den bortförande föräldrarnas ogrundade påståenden och angav i punkt 48 att artikel 13 första stycket b främst handlade om barnet och inte om hur den bortförande föräldern skulle påverkas av ett återlämnande. *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (se fotnot 50 ovan), där domstolen konstaterade att det skulle finnas en allvarlig risk för psykisk skada för barnen om den bortförande föräldrarnas mentala hälsa försämrades, men att lämpliga skyddsåtgärder fanns

kan anordnas kan de påstådda hindren mot den bortförande föräldrarnas återvändande undanröjas. Det kan dock finnas fall där det finns bristande tillgång till medicinsk behandling för att undanröja hindren mot den bortförande föräldrarnas återvändande. Så kan till exempel vara fallet om det finns en risk att den bortförande föräldrarnas psykiska hälsa skulle försämrats avsevärt¹⁰⁵ om han eller hon återvänder till hemviststaten. I sådana fall måste domstolen bedöma den påstådda allvarliga risken för barnet, såsom anges i punkterna 63–66 ovan. Som en del av sin bedömning skulle domstolen överväga eventuella skyddsåtgärder som finns för att skydda barnet mot den allvarliga risken efter att han eller hon återlämnats till hemviststaten.

71. En bortförande förälder skulle kunna hävda att han eller hon inte kan återvända till hemviststaten eftersom han eller hon har bildat en ny familj i den anmodade staten¹⁰⁶. Om den bortförande förälder är modern kan hon bland annat hävda att hon väntar eller har fött ett barn som ammas. Om den bortförande modern hävdar att hon inte kan ordna med ett återvändande på grund av omständigheterna måste domstolen bedöma hennes påståenden om allvarlig risk för barnet, såsom anges i punkterna 63–66. Det faktum att modern skulle hamna i ett obekvämt dilemma kan i sådana fall inte anses vara tillräckligt för att konstatera att det äldre barnet skulle utsättas för en allvarlig risk om det återlämnades¹⁰⁷.

för att ta itu med sådana problem samt att den kvarlämnade föräldern hade gjort åtaganden om att upplåta familjehemmet enkom till den bortförande föräldern och barnen och att ge ekonomiskt stöd.

¹⁰⁵ Se t.ex. *Director-General, Department of Families v. R.S.P.* [2003] FamCA 623, den 26 augusti 2003, Full Court of the Family Court of Australia (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 544), där domstolen konstaterade, utifrån obestridliga bevis från en psykiater, att det fanns en allvarlig risk att den bortförande föräldern skulle begå självmord om barnet återlämnades och att barnet skulle få förödande konsekvenser om den bortförande föräldern tog sitt liv. Se även *Re S. (A Child) (Abduction: Rights of Custody)* [2012] UKSC 10, [2012] 2 A.C. 257, den 14 mars 2012, United Kingdom Supreme Court (England och Wales) (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 1147), där domstolen godtog medicinsk bevisning vid rättegången om att hälsotillståndet för den bortförande föräldern, som led av en typ av posttraumatisk stress som kallas för BWS ("Battered Women's Syndrome"), skulle försämrats avsevärt om hon var tvungen att återvända till Australien och det faktum att de skyddsåtgärder som erbjöds inte skulle undanröja den allvarliga risken för att barnet skulle försättas i en situation som inte är godtagbar om det återlämnades till Australien, med tanke på den bortförande föräldrarnas sårbara psykiska hälsa.

¹⁰⁶ Se t.ex. *Re C. (Abduction: Grave Risk of Psychological Harm)* [1999] 1 FLR 1145, den 2 december 1999, Court of Appeal of England and Wales (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 269), där domstolen konstaterade att utredningsdomaren gjort fel genom att lägga alltför stor vikt vid att den bortförande föräldrarnas nye partner inte skulle kunna återvända till hemviststaten av migrationsskäl och att den bortförande föräldern och hennes partner, som var medvetna om de potentiella problemen, hade orsakat de besvärliga situationer som de nu försökte åberopa.

¹⁰⁷ Se t.ex. *Director-General Department of Families, Youth and Community Care and Hobbs*, den 24 september 1999, Family Court of Australia at Brisbane (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 294), där det hävdades att barnet skulle utsättas för en allvarlig risk eftersom den bortförande föräldern inte ville, och i själva verket inte kunde, återvända till Sydafrika. Detta berodde på att hon, sedan hon kom till Australien, hade fött ett andra barn som hon fortfarande ammade. Hennes nye partner vägrade dessutom gå med på att hans nyfödda barn skulle åka med till Sydafrika. Domstolen ansåg att den situation som den bortförande föräldern befanns sig i var mestadels självförvållad och att det utifrån den

v. Otvetydig vägran att återvända

72. I vissa situationer hävdar den bortförande föräldern på ett otvetydigt sätt att de inte kommer att återvända till hemviststaten och att det är oundvikligt att barnet kommer att separeras från den bortförande föräldern om de återvänder. I sådana fall kan eventuella ansträngningar för att införa skyddsåtgärder eller arrangemang för att underlätta föräldrarnas återvändande visa sig vara verkningslösa eftersom domstolen generellt sett inte kan tvinga föräldern att återvända. Detta gäller även om barnet i de flesta fall skulle skyddas mot den allvarliga risken om det återvände tillsammans med den bortförande föräldern. Det måste betonas att föräldern som regel inte – genom det olovliga bortförandet eller kvarhållandet av barnet – bör tillåtas skapa en situation som kan skada barnet och senare åberopa denna för att bevisa att en allvarlig risk finns för barnet¹⁰⁸.

f. Separation från barnets syskon

73. Den domstol som prövar återlämnandeförfaranden kan hantera ett påstående om allvarlig risk till följd av en eventuell separation av syskon, till exempel när ett av syskonen invänder mot att återlämnas enligt artikel 13 andra stycket och domstolen överväger att vägra återlämnandet av det syskonet på denna grund¹⁰⁹. I ett annat scenario kan domstolen i stället konstatera att ett barn olovligen har bortförts eller kvarhålls av den bortförande föräldern tillsammans med barnets (styv)syskon som ingen Haagkonventionsbaserad ansökan om återlämnande ingetts för eller som inte omfattas av konventionen (t.ex. i fall där barnet är 16 år eller äldre eller där den kvarlämnade föräldern inte har någon vårdnadsrätt till det barnet enligt konventionen).
74. I vissa fall kan det vara svårt och uppsplitande för respektive barn att separeras från sina syskon. Den bedömning som görs utifrån artikel 13 första stycket b fokuseras dock på om huruvida barnet skulle påverkas av separationen på ett sådant sätt och i en sådan omfattning att det utgör en allvarlig risk efter återlämnandet¹¹⁰. Bedömningen måste göras individuellt för varje barn och utan

bortförande föräldrarnas obekväma dilemma inte kunde konstateras att det äldre barnet skulle utsättas för en allvarlig risk om det återlämnades.

¹⁰⁸ Se t.ex. *Director General, Department of Community Services Central Authority v. J.C. and J.C. and T.C.*, den 11 juli 1996, Full Court of the Family Court of Australia at Sydney (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 68). Se även *G., P. C. c. H., S. M. s/ reintegro de hijos* (se fotnot 81 ovan), där domstolen ansåg att det system som det internationella samfundet fastställt skulle underkastas svarandens ensidiga vilja man skulle tillåta en automatisk avaktivering av återlämnandemekanismen enbart på grund av den bortförande föräldern vägran att återvända.

¹⁰⁹ Se t.ex. *In the Matter of L.L. (Children)*, den 22 maj 2000, Family Court of New York (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/USs 273).

¹¹⁰ Se t.ex. *O. v. O.* 2002 SC 430, den 3 maj 2002, Outer House of the Court of Session of Scotland (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UKs 507), där det slogs fast att barnen skulle få det svårt när de återvände till Irland, särskilt eftersom de skulle separeras från de tre barnen till den bortförande föräldrarnas nya partner, men där det inte konstaterades föreligga någon specifik eller uttrycklig allvarlig risk. Se även *Re T. (Abduction: Child's Objections to Return)* [2000] 2 F.L.R. 192, den 18 april 2000, Court of Appeal of England and Wales (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UKe 270), där domstolen ansåg att det skulle försätta det yngre barnet i en situation som inte är godtagbar om enbart han återlämnades. Han och hans syster hade tagit sig igenom svåra

att bli till en bedömning av barnets bästa¹¹¹. Det faktum att syskonen separeras till följd av att ett av barnen inte återlämnas (oavsett vilken den rättsliga grunden är för icke-återlämnandet) leder därför i regel inte till ett beslut om att en allvarlig risk finns för det andra barnet¹¹².

75. Såsom anges i punkt 72 bör en förälder i regel inte tillåtas skapa en situation, genom olovligt bortförande eller kvarhållande, som är potentiellt skadlig för barnet och senare utnyttja den situationen för att hävda en allvarlig risk. Detta gäller inte bara ett påstående om allvarlig risk för skada till följd av att barnet separeras från en förälder utan även påståenden som rör separation av syskon. Domstolarna bör därför i samtliga fall bedöma huruvida påståendet om en eventuell separation av syskonen genom att endast ett av dem återlämnas skulle grundas på den bortförande föräldrarnas agerande eller beteende. Ett exempel är när den bortförande föräldern i själva verket beslutar att inte återlämna det syskon vars situation inte omfattas av konventionen¹¹³, inte eftersom barnet inte kan återlämnas eller det skulle orsaka skada för det syskonet utan för att hävda en allvarlig risk för det andra barn vars situation behandlas av domstol på grund av en eventuell separation av syskonen om domstolen skulle besluta att barnet ska återlämnas. Domstolarna bör vara särskilt försiktiga i sådana fall när de bedömer påståendet om allvarlig risk, så att föräldern inte får möjlighet att utnyttja en situation som är en följd av hans eller hennes agerande eller beteende¹¹⁴.
76. I ärenden som handlar om en eventuell separation av syskon i synnerhet bör domstolarna även beakta att beslutet om återlämnande inte får resultera i att barnen förlorar kontakten eller att syskonen separeras permanent¹¹⁵. Detta kan möjliggöras antingen genom en överenskommelse eller genom ett beslut av domstolen i hemviststaten eller den domstol som prövar återlämnandeförfarandena om att barnen ska upprätthålla kontakten, genom att träffas personligen eller på annat sätt. Domstolarna bör komma ihåg att hemviststatens domstolar kommer att få möjlighet att överväga var syskonen bör bo och om huruvida de bör bo tillsammans, inom ramen för en fullständig bedömning av barnens bästa i eventuella vårdnadsförfaranden efter återlämnandet.

tider tillsammans och han var beroende av sin syster som ibland hade fungerat som hans "extramamma". Domstolen konstaterade att en allvarlig risk för det yngre barnet ansågs föreligga under dessa omständigheter.

¹¹¹ *Chalkley v. Chalkley* (1995) ORFL (4th) 422, den 13 januari 1995, Court of Appeal of Manitoba (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 14), där domstolen noterade att artikel 13 är tillämplig på "ett barn" som är föremål för en ansökan om återlämnande. Det nämns inget om "flera barn" eller "syskon".

¹¹² Se t.ex. *LM v. MM Nevo*, RFamA 2338/09, den 3 juni 2009, Supreme Court (Israel) (referensnummer i INCADAT: HC/E/IL 1037).

¹¹³ Se punkt 73 ovan.

¹¹⁴ Se t.ex. *DZ v. YVAMVD*, RFamA 2270, den 30 maj 2013, Supreme Court (Israel) (referensnummer i INCADAT: HC/E/IL/1211).

¹¹⁵ Se t.ex. *K.M.A. v. Secretary for Justice* (se fotnot 79 ovan).

**God praxis för
domstolar i
ärenden som rör
artikel 13 första
stycket b**

77. All god praxis som ges i detta avsnitt i riktlinjerna bör endast övervägas där så är lämpligt och tillåtet enligt de olika fördragsslutande parternas lagar och förfaranden och om en domstol anser att den är lämplig i ett visst ärende.

1. Övergripande princip: en effektiv ärendehantering

78. Syftet med detta avsnitt är att fastställa god praxis som är avsedd att göra det lättare för domstolarna att hantera påståenden om allvarlig risk på ett effektivt samt mycket fokuserat och skyndsamt sätt. God praxis ges som en del av en effektiv ärendehantering för att försöka säkerställa att förfarandena förblir inriktade på återlämnandeförfarandenas begränsade syfte/omfattning, inbegripet undantaget vid allvarlig risk, och att påskynda en lösning i ärendet.
79. En effektiv ärendehantering gör att domstolarna kan överblicka och planera behandlingen av och utvecklingen i ärendet, för att förvissa sig om att ärendena kan handläggas skyndsamt och att inga onödiga dröjsmål uppstår under förfarandena. Den avser den domstol som kommunicerar med eller träffar parterna och/eller deras juridiska rådgivare tidigt i återlämnandeförfarandena och under hela förfarandena där så krävs.
80. Ärendehantering bör påbörjas så tidigt som möjligt och ske kontinuerligt åtminstone tills ett beslut fattats om återlämnande eller till och med tills beslutet har verkställts eller genomförts på annat sätt, beroende på domstolarnas funktion i verkställighetsskedet och där så är lämpligt enligt nationella lagar och förfaranden. Det är domarens ansvar att så snabbt som möjligt fullborda de förfaranden som instiftats enligt konventionen. Detta ska inbegripa att fatta beslut snarast möjligt och vidta alla åtgärder för att säkerställa att besluten fattas på ett sådant sätt att de kan träda i kraft så snart som möjligt.
81. Inom ramen för en effektiv ärendehantering bör domstolen, där så är lämpligt enligt tillämpliga lagar och förfaranden,
- säkerställa att frågorna identifieras i ett tidigt skede så att parterna kan anföra relevant bevisning,
 - överväga huruvida information eller stöd kan fås från/via centralmyndigheten i den anmodade och/eller ansökande staten i fråga om båda parternas påståenden och/eller tillgången till skyddsåtgärder för att hantera den allvarliga risken samt för att underlätta arrangemang för barnets återlämnande,
 - överväga huruvida information eller stöd kan fås via Haagnätverket eller genom direkt rättslig kommunikation¹¹⁶ där sådan finns, i fråga om båda parternas påståenden och/eller tillgången till skyddsåtgärder för att hantera den allvarliga risken samt för att underlätta arrangemang för barnets återlämnande.

¹¹⁶ Se de nya riktlinjerna för rättslig kommunikation (det citerade verket i fotnot 1).

2. Praxis för en god ärendehantering

a. Tidig identifiering av de relevanta frågorna

82. Det är viktigt att exakt identifiera de relevanta sakfrågorna för att begränsa typen och mängden av den bevisning och de argument som förebringas. Inom ramen för en tidig ärendehantering¹¹⁷ bör domaren, där så är lämpligt enligt tillämpliga lagar och förfaranden,
- fastställa de relevanta frågorna,
 - identifiera tvistefrågorna och säkerställa att parterna endast gör framställningar som är relevanta för undantagets begränsade tillämpningsområde, om undantaget har åberopats,
 - identifiera vilken information/bevisning som parterna avser att förebringa, och
 - identifiera eventuella ostridiga eller obestridda omständigheter.

b. Uppgörelse i godo

83. En effektiv ärendehantering handlar bland annat om att behandla tvistlösning och ge parterna möjlighet att lösa tvisten inom andra förfaranden än domstolsförfaranden¹¹⁸. Beroende på tillämpliga lagar och förfaranden samt relevant praxis i respektive stat kan medling¹¹⁹ eller andra slags alternativa tvistlösningsmekanismer finnas tillgängliga för att hjälpa föräldrarna att komma överens om arrangemangen för återlämnandet eller icke-återlämnandet av barnen och, där så är lämpligt, om materiella frågor som kan handla om arrangemangen för att förflytta barnet till den anmodade staten och kontakten med den kvarlämnade föräldern. Om medling eller andra slag alternativa tvistlösningsmekanismer finns tillgängliga bör domstolen göra följande inom ramen för en tidig ärendehantering av återlämnandeförfaranden, där så är lämpligt enligt tillämpliga lagar och förfaranden:

¹¹⁷ I många jurisdiktioner anordnas en förberedande förhandling för att ta upp sådana frågor.

¹¹⁸ I Nederländerna till exempel ingår medling mellan den bortförande föräldern och den kvarlämnade föräldern i återlämnandeförfaranden enligt Haagkonventionen, se K.L. Wehrung och R.G. de Lange-Tegelaar i *The Judges' Newsletter on International Child Protection*, vol. XVI, våren 2010 (tillgänglig på Haagkonferensens webbplats på < www.hcch.net > under "Publications", sedan "Judges' Newsletter"), s. 45–48.

¹¹⁹ När det gäller medling i ärenden som rör internationella bortföranden av barn, se Haagkonferensen, *Riktlinjer för god praxis under Haagkonventionen av den 25 oktober 1980 om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn – Medling*, Haag, 2012 (nedan kallade *riktlinjerna för god praxis om medling*) (finns även på Haagkonferensens webbplats, se sökväg i fotnot 6).

- Noggrant bedöma, såsom i allmänhet krävs, huruvida medling eller några andra slags alternativa tvistlösningsmekanismer är lämpliga¹²⁰. En sådan bedömning kan vara särskilt viktig för att fastställa huruvida medling är lämpligt för ärendet i fråga, i fall där påståenden görs om allvarlig risk till följd av våld i hemmet eller inom familjen¹²¹.
- Uppmuntra parterna att överväga medling eller andra slags alternativa tvistlösningsmekanismer.
- Säkerställa att medling eller andra slags alternativa tvistlösningsmekanismer, där sådana anses vara lämpliga och där nödvändig expertis finns att tillgå, inte leder till onödiga dröjsmål i återlämnandeförfarandena eller till att de inte kan slutföras i tid genom fastställande av strikta tidsramar¹²². Om den kvarlämnade föräldern avser att personligen närvara vid domstolsförhandlingen skulle man till exempel kunna utnyttja det faktum att personen finns i den anmodade staten för att genomföra medling inom en mycket kort tidsram före domstolsförhandlingen. Medlare som erbjuder sin hjälp i sådana ärenden bör vara beredda att ställa sig till förfogande med mycket kort varsel.

Efter en preliminär rättslig bedömning bör behöriga medlare göra en ingående bedömning av om medling är lämpligt.

¹²⁰ Det är generellt sett viktigt att säkerställa att ett deltagande i medling inte innebär några nackdelar för någon av parterna, och varje ärende bör bli föremål för en bedömning av om huruvida medling är lämpligt; se det citerade verket och det anförda arbetet i avsnitten 1.2 och 2.1 i kapitel 10.

¹²¹ I vissa stater är medling inte tillåtet i ärenden med påstått våld i hemmet (oavsett om anklagelsen har visat sig vara riktig eller inte) eller tillåtet på vissa villkor i sådana ärenden. I Spanien till exempel genomförs inte medling där i ärenden med påstått våld i hemmet, enligt *Ley Orgánica 1/2004*. I Förenta staterna har staterna olika bestämmelser om medling, vilka kan innefatta regler om hur ärenden med påstått våld i hemmet ska hanteras. I vissa medlingsprogram görs ingen medling i ärenden som rör grovt våld i hemmet. Se avsnitt 19.4 i landsprofilerna för Spanien och Förenta staterna (se det citerade verket i fotnot 39). Se riktlinjerna för god praxis om medling (se det citerade verket i fotnot 119), kapitel 10, punkt 266.

¹²² Se riktlinjerna för god praxis om medling, avsnitt 2.1. Se även slutsats och rekommendation 1.11 i *Conclusions and Recommendations of the Fourth Meeting of the Special Commission to Review the Operation of the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction (22-28 March 2001)*, där det anges att de åtgärder som vidtas för att bidra till att säkra ett frivilligt återlämnande av barnet eller för att få till stånd en uppgörelse i godo av tvisten bör inte leda till några onödiga dröjsmål i återlämnandeförfarandena. Detta bekräftades i slutsats och rekommendation 1.3.1 i *Conclusions and Recommendations of the Fifth Meeting of the Special Commission to Review the Operation of the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction and the practical implementation of the Hague Convention of 19 October 1996 on jurisdiction, applicable law, recognition, enforcement and co-operation in respect of parental responsibility and measures for the protection of children (30 October – 9 November 2006)*. Samtliga slutsatser och rekommendationer från specialkommissionen för en granskning av tillämpningen av 1980 års konvention finns på Haagkonferensens webbplats (se sökväg i fotnot 17).

c. Parternas deltagande i förfarandena

84. En viktig del i en effektiv ärendehantering är att säkerställa rättvisa så att alla parter, oavsett om de har ett juridiskt ombud eller inte, kan delta fullt ut och lägga fram all information/bevisning på ett effektivt sätt utan att orsaka onödiga dröjsmål. Domstolen bör i synnerhet, så tidigt som möjligt och där så är lämpligt enligt tillämpliga lagar och förfaranden,
- förvissa sig om huruvida den kvarlämnade föräldern har informerats om arten av påståendena om allvarlig risk antingen genom inlagorna från den part som invänder mot återlämnandet eller genom den juridiska rådgivaren eller, i lämpliga fall, centralmyndigheten och om han eller hon kan delta i förfarandena på ett sätt som domstolen bestämmer¹²³,
 - förvissa sig om huruvida den kvarlämnade föräldern kommer att närvara personligen och/eller företräddas av en juridisk rådgivare, särskilt om sökanden är centralmyndigheten eller, i tillämpliga fall, den allmänna åklagaren, och
 - fastställa det förfarande, om det inte redan finns angivet i lagstiftningen, inom ramen för vilket parterna kommer att beskåda, utbyta och delge handlingar, i tillämpliga fall.
85. Juridiskt bistånd, särskilt från specialistadvokater, är alltid till bra hjälp. Dock beror det på tillämplig nationell lagstiftning och praxis om parterna i återlämnandeförfaranden måste företräddas av advokat och om huruvida rättshjälp eller *pro bono*-ombud finns att tillgå¹²⁴.

d. Barnets deltagande i förfarandena

86. De internationella rättsliga ramarna har förändrats sedan konventionen antogs. På global nivå har till exempel antagandet av barnkonventionen påverkat frågor som barns deltagande i återlämnandeförfaranden enligt 1980 års konvention i de jurisdiktioner som också är parter i barnkonventionen, inbegripet i fall där undantaget enligt artikel 13 första stycket b åberopas¹²⁵.

¹²³ Det finns fördelar med att båda parter finns närvarande. Om så inte är möjligt föreskrivs andra kommunikationssätt i vissa jurisdiktioner, t.ex. videokonferens, i enlighet med tillämpliga lagar och förfaranden i den berörda staten.

¹²⁴ Se artikel 26 samt statut Tabellen för de stater som har gjort en reservation mot denna artikel, i enlighet med artikel 42, och därmed inte måste ge juridiskt bistånd utan kostnad förutom i den mån som detta föreskrivs i det berörda rättshjälpssystemet. I artikel 7 andra stycket g i konventionen föreskrivs det att centralmyndigheterna, antingen direkt eller genom någon mellanhand, ska vidta alla lämpliga åtgärder "för att, när omständigheterna så kräver, tillhandahålla eller underlätta tillhandahållandet av juridisk hjälp och rådgivning, inbegripet biträde av advokat". För mer information, se t.ex. riktlinjerna för god praxis om centralmyndigheternas metoder (det citerade verket i fotnot 6), avsnitt 4.13. Domstolarna måste i samtliga fall säkerställa att varje part får en rimlig möjlighet att lägga fram och bestrida bevisning och att få sina inlagor prövade av domstol, oavsett om parten är företrädd av advokat eller inte. Information om juridiskt ombud och bistånd i samband med ansökningar om återlämnande finns i landsprofilerna (det citerade verket i fotnot 39), avsnitt 8.

¹²⁵ Se t.ex. artikel 12 i barnkonventionen. På regional nivå har antagandet av Bryssel IIa-förordningen inom Europeiska unionen (EU) medfört bestämmelser om hur återlämnandeförfaranden ska genomföras inom de EU-medlemsstater som omfattas av

87. Om och hur ett barn hörs och hur hans eller hennes åsikter fås fram och presenteras för domstolen varierar beroende på de fördragsslutande parternas interna förfaranden och praxis. I vissa stater hörs barnet direkt av domstolen och i andra stater förhörs barnet av en expert som sedan redogör för barnets åsikter inför domstolen. I sådana ärenden bör den person som hör eller förhör barnet ha lämpliga kvalifikationer för uppgiften och ha särskild kunskap om 1980 års konvention, återlämnandeförfaranden och det begränsade tillämpningsområdet för undantaget enligt artikel 13 första stycket b¹²⁶.
88. Inom ramen för en effektiv ärendehantering bör domstolen, där så är lämpligt enligt tillämpliga lagar och förfaranden,
- överväga att utse ett separat ombud för barnet, där ett sådant finns och så är lämpligt¹²⁷,
 - upplysa och uppmuntra parterna, barnets separata ombud eller en utsedd expert att informera barnet om den pågående processen och eventuella konsekvenser i god tid och på lämpligt sätt med tanke på barnets ålder och mognad,
 - överväga verktyg, vid erhållandet av barnets åsikter, som familjerapporter (som anpassats till återlämnandeförfarandenas begränsade räckvidd) vilka utarbetats av experter med lämplig kompetens för att bistå domstolen vid fastställandet av den vikt som bör fästas vid barnets åsikter,
 - säkerställa, när ett beslut fattas om att erhålla barnets åsikter, att processen för att erhålla dessa inte orsakar onödiga dröjsmål i prövningen av ärendet inom återlämnandeförfarandena genom fastställande av strikta tidsramar.

e. Bevisning

89. Ett av de allmänna målen med en effektiv ärendehantering är att endast relevant bevisning ska godtas av domstolen och att informationsinsamlingen och bevisupptagningen inte ska orsaka onödiga dröjsmål. Den goda praxis som anges i detta avsnitt är avsedd att hjälpa domstolarna att nå detta mål.

förordningen (se rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000. Se särskilt artikel 11 i förordningen. Bryssel IIa-förordningen är direkt tillämplig i samtliga EU-medlemsstater, med undantag för Danmark. Förordningen har ändrats och ersatts med förordning (EU) 2019/1111 av den 25 juni 2019 (se fotnot 64 ovan). Omarbetningen innebär en ytterligare förstärkning av barnens rätt att ges möjlighet att uttrycka sina åsikter.

¹²⁶ Se även *Conclusions and Recommendations of the Sixth Meeting of the Special Commission on the practical operation of the 1980 and 1996 HCCH Conventions* (se sökväg i fotnot 17).

¹²⁷ I Nederländerna är det nu rådande praxis baserat på artikel 250 i första boken i civillagen (*Burgerlijk Wetboek*) att en företrädare utses i Haagkonventionsrelaterade ärenden som rör barn från och med tre års ålder. En sådan företrädare – som vanligtvis är en barnpsykolog och/eller registrerad medlare – representerar barnet under förfarandets gång (i första och andra instans) genom att göra barnets röst hörd och bedöma hans eller hennes mognad samt i vilken mån barnet verkar vilja uttala sig. Samma praxis finns i Tyskland där en "Verfahrensbeistand" (ung. en person som företräder statens intressen) regelbundet utses i förfaranden inom ramen för 1980 års konvention, i enlighet med avsnitt 158 i lagen om förfarandet i familjerättsliga mål och i angelägenheter rörande frivillig rättsvård (*FamFG*).

f. Sakkunnigbevisning

90. Sakkunnigbevisning i synnerhet bör enbart användas i den mån som det är förenligt med undantaget vid allvarlig risk, sett till dess art och snäva tillämpningsområde. Som en del av en god ärendehantering bör domstolen, där så är lämpligt enligt tillämpliga lagar och förfaranden och lämpligt i det specifika ärendet, göra följande:
- Överväga att upprätta en förteckning över lämpliga experter som har kunskap om konventionen, återlämnandeförfaranden och den särskilda arten av undantaget vid allvarlig risk och som skulle kunna finnas tillgängliga på kort varsel.
 - Uppmuntra användning av en expert med lämpliga kvalifikationer som båda parter enas om eller som utses av domstolen i tillämpliga fall, i stället för att varje part tar med en expert, i fall där båda parterna avser att lägga fram sakkunnigutlåtanden.
 - Bedöma/överväga huruvida sakkunnigutlåtanden/sakkunnigbevisning krävs för en fråga som rör påståendena om allvarlig risk, tillsammans med parterna och så tidigt som möjligt. Om ett sakkunnigutlåtande anses vara nödvändigt bör domstolen göra följande:
 - Identifiera de specifika frågor för vilka sakkunskap begärs, till exempel genom ett uppdragsbrev ("letter of instruction"), ett domstolsbeslut eller en föredragning.
 - Påminna parterna och experten om återlämnandeförfarandenas begränsade räckvidd och den smala inriktningen på undantaget vid allvarlig risk samt om behovet av att endast ta upp frågor som de kan vilja presentera sakkunnigutlåtanden/sakkunnigbevisning för.
 - Fastställa tidsfristen för att lämna sakkunnigutlåtandet till domstolen och/eller parterna, beroende på vad som är lämpligt, antingen muntligen eller skriftligen för att säkerställa att inga onödiga dröjsmål uppstår;
 - Välja en lämplig expert och se till att han eller hon får den berörda informationen, i de fall där domstolen har befogenhet att utse experten. och
 - Fastställa ett datum för att fortsätta domstolsförhandlingen och säkerställa att experten kommer att finnas tillgänglig den dagen för att tillhandahålla bevisning och ge information, om så krävs.
 - Överväga möjligheten att experten ger en muntlig presentation personligen eller via ljud- eller videoupptagning i stället för skriftligen, för att undvika onödiga dröjsmål i förfarandena.

g. Stöd från centralmyndigheter och direkt rättslig kommunikation

91. I linje med tillämpliga lagar och förfaranden och där så anses vara lämpligt för att bedöma påståenden om allvarlig risk kan domstolarna begära ytterligare information via centralmyndigheterna för att få bättre kunskap om den rättsliga ramen eller barnskyddssystemet i hemviststaten eller klarlägga vissa påståenden avseende de faktiska omständigheterna¹²⁸. Domstolarna kan också särskilt begära att få tillgänglig information om barnets sociala bakgrund via centralmyndigheterna. De måste dock undvika att uppmana centralmyndigheterna att göra undersökningar eller utredningar som inte ingår i deras uppgifter och befogenheter (se avsnitt IV).
92. Domstolarna kan också få relevant information genom att inleda en direkt rättslig kommunikation via kontakt med andra domare i sina jurisdiktioner eller domare hos andra fördragsslutande parter. I det sistnämnda fallet kan domstolarna vända sig till Haagnätverket, ett nätverk som består av en eller flera domare från de fördragsslutande parternas rättsväsenden. Haagnätverket underlättar kommunikation och samarbete mellan domare på internationell nivå, så att de kan bidra till en effektiv tillämpning av konventionen. Domare kan på Haagkonferensens webbplats kontrollera huruvida någon domare i deras jurisdiktion har utsetts till Haagnätverket¹²⁹. Om så är fallet bör domarna kontakta sin medlem av Haagnätverket för att inleda direkt rättslig kommunikation via nätverket och/eller få stöd för att göra detta. De domare som överväger att inleda en direkt rättslig kommunikation uppmanas att konsultera dokumentet med de nya riktlinjerna och de allmänna principerna för rättslig kommunikation som Haagkonferensen har offentliggjort¹³⁰. Centralmyndigheterna kan även bidra till att underlätta direkt rättslig kommunikation, om så är lämpligt enligt tillämpliga lagar och förfaranden.

¹²⁸ Se t.ex. *Kovacs v. Kovacs* (2002), 59 O.R. (3d) 671 (Sup. Ct.), den 23 april 2002, Ontario Superior Court of Justice (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 760), där domstolen uppmanade parternas rådgivare att inge en gemensam begäran till Kanadas federala centralmyndighet för 1980 års konvention om att vidta de mest effektiva åtgärder som finns att tillgå i hemviststaten för att fastställa om huruvida sökanden hade dömts och fått det straff som hävdats och om huruvida avgörandet beträffande den fällande domen var autentiskt. Se även *M.G. v. R.F.*, 2002 R.J.Q. 2132, den 23 augusti 2002, Quebec Court of Appeal (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 762), där domstolen informerades av en rådgivare till centralmyndigheten i den anmodade staten om att den bortförande föräldern fortfarande skulle ha tillgång till det ekonomiska stödet från den anmodade staten även om han eller hon skulle befinna sig utanför jurisdiktionen i högst sex månader, och att man på så sätt skulle få bukt med den bortförande föräldrarnas påståenden om att ekonomiska och andra resurser saknades.

¹²⁹ Se förteckningen över Haagnätverkets medlemmar på Haagkonferensens webbplats (sökväg anges i fotnot 34).

¹³⁰ Se de nya riktlinjerna för rättslig kommunikation (det citerade verket i fotnot 1).

IV

**God praxis för
centralmyndighe
ter i ärenden
som rör artikel
13 första
stycket b**

93. All god praxis som ges i detta avsnitt bör endast övervägas om den är tillåten enligt tillämpliga lagar och förfaranden hos den enskilda fördragsslutande parten. Den goda praxis som ges i avsnittet bör dessutom inte tolkas som några tvingande förpliktelser för de fördragsslutande parternas centralmyndigheter utöver de som ges i konventionen (artikel 7).

1. Centralmyndigheternas allmänna skyldigheter – att samarbeta och tillhandahålla information

94. En viktig uppgift för centralmyndigheten är att vidta alla lämpliga åtgärder för att främja inledandet av rättsliga eller administrativa förfaranden för att barnet ska återlämnas välbehållet (artikel 7 andra stycket f och h). Hur centralmyndigheten fullgör denna skyldighet skiljer sig åt mellan de fördragsslutande parterna beroende på vilken funktion myndigheten har fått i staten samt de uppgifter och befogenheter som föreskrivs i den nationella lagstiftning inom ramen för vilken myndigheten har inrättats. En påtaglig skillnad är att det i vissa stater är centralmyndigheten eller en allmän åklagare som inleder återlämnandeförfarandena genom att inge en ansökan till domstol, medan det i andra stater är den kvarlämnade föräldern som inger ansökan till domstolen.
95. Som en del av centralmyndigheternas ansvar är de även skyldiga att samarbeta med varandra och främja samarbete mellan interna myndigheter för att säkerställa ett snabbt återlämnande av barnet (artikel 7 första stycket). I ärenden där undantaget enligt artikel 13 första stycket b åberopas kan sådant samarbete särskilt innebära att centralmyndigheterna snabbt kan svara på domstolens begäranden om information om huruvida skyddsåtgärder finns för att skydda barnet mot den allvarliga risken, i enlighet med tillämpliga lagar. Där så är tillämpligt, lämpligt och tillåtet enligt lag får centralmyndigheterna även utbyta information om barnets sociala bakgrund (artikel 7 andra stycket d).

2. Centralmyndigheternas begränsade uppgift beträffande undantaget vid allvarlig risk

96. Det är endast den domstol som prövar ansökan om återlämnande som ska bedöma de faktiska och rättsliga omständigheterna, inbegripet eventuella påståenden som rör artikel 13 första stycket b¹³¹. Detta är viktigt för att definiera den uppgift som centralmyndigheten *inte* har: Det är inte centralmyndighetens

¹³¹ Se *Table of Conclusions and Recommendations of previous Meetings of the Special Commission (SC) on the 1980 Child Abduction Convention and the 1996 Child Protection Convention (1989 (1st SC), 1993 (2nd SC), 1997 (3rd SC), 2001 (4th SC), 2002 (follow-up SC), 2006 (5th SC), 2011-2012 (6th SC))*, preliminärt dokument nr 6 från juli 2017 till specialkommissionens sjunde sammanträde om den praktiska tillämpningen av 1980 års konvention om bortföranden av barn och 1996 års barnskyddskonvention (oktober 2017), punkt 38 där specialkommissionen återigen betonar att centralmyndigheterna, i fullgörandet av sina uppgifter när det gäller att godta ansökningar, bör respektera det faktum att det i regel är den domstol eller den andra behöriga myndighet som prövar ansökningarna om återlämnande som ska bedöma de faktiska och rättsliga omständigheterna (t.ex. hemvist, förekomsten av rätten till vårdnad eller påståenden om våld i hemmet). Se 2011 SC C&R No 13 & 2006 SC C&R No 1.1.3 (tillgänglig på Haagkonferensens webbplats, se sökväg i fotnot 17).

uppgift att bedöma påståenden som rör artikel 13 första stycket b eller att vidta åtgärder utifrån någon som helst bedömning av påståendena¹³². Centralmyndigheten måste därför vara försiktig så att den inte förhalar förfarandena genom att ta onödiga initiativ, särskilt i stater där centralmyndigheten själv eller ett ombud har i uppgift att inleda förfarandena vid domstolen. Centralmyndigheten bör dock, om det ligger inom dess uppgifter och befogenheter och inte förhalar inledandet av det rättsliga förfarandet, vidta åtgärder tidigt under återlämnandeprocessen för att inhämta information som sannolikt kommer att behövas eller begäras för att bistå domstolen i god tid och inte behöva ajournera förfarandena för att inhämta sådan information.

3. God praxis för centralmyndigheten i den ansökande staten

97. Som god praxis bör den ansökande statens centralmyndighet, när så begärs och är lämpligt enligt tillämpliga lagar och förfaranden, vara beredd att
- informera om lagarna och förfarandena i sin jurisdiktion,
 - lämna en rapport om barnets sociala bakgrund, förutsatt att det är tillämpligt, lämpligt och tillåtet enligt lag att dela sådan information,
 - ge faktainformation som svar på en begäran, där så är tillämpligt, lämpligt och tillåtet enligt lag, om särskilda omständigheter i den ansökande staten,
 - ge information om och underlätta tillhandahållandet av administrativa arrangemang på begäran, vilka kan vara nödvändiga och lämpliga för att säkerställa att barnet återlämnas välbehållet,
 - agera inom kortast möjliga tidsram och vidta alla de åtgärder som krävs för att iaktta de tidsfrister som domstolen fastställt för att inte orsaka några onödiga dröjsmål, och ge information, om så begärs, till myndigheterna i den ansökande staten för att i möjligaste mån främja effektiviteten i skyddsåtgärderna, till exempel att underrätta berörda socialvårdsmyndigheter om barnets annalkande ankomst, så att nödvändiga åtgärder vidtas för att hantera den allvarliga risken.

4. God praxis för centralmyndigheten i den anmodade staten

98. Som god praxis bör den anmodade statens centralmyndighet, där så är lämpligt enligt tillämpliga lagar och förfaranden, vara beredd att
- omedelbart underrätta den ansökande statens centralmyndighet om sådan information som begärs av domstolen och om den tidsram som domstolen fastställt för tillhandahållandet av informationen,

¹³² Artikel 27 i konventionen, där centralmyndigheten får en mycket begränsad frihet att inte godta en ansökan om återlämnande, bör därför inte tolkas som att centralmyndigheten får vägra att godta ansökan om återlämnande utifrån ett påstående om allvarlig risk.

- ge den ansökande statens centralmyndighet regelbunden och nödvändig information om viktiga frågor, inbegripet framsteg och resultat, samt om eventuella krav som domstolen fastställt i samband med beslutet om barnets återlämnande, spegelbeslut eller andra beslut för att skydda barnet mot en allvarlig risk och främja att barnet återlämnas välbehållet, och
- agera inom kortast möjliga tidsram och vidta alla de åtgärder som krävs för att iaktta de tidsfrister som domstolen fastställt för att inte orsaka några onödiga dröjsmål.

V

Användbara resurser

99. För att intressenter ska få och utöka sin kunskap om och förståelse av hur artikel 13 första stycket b ska tolkas och tillämpas kan domstolar, centralmyndigheter och andra hänvisa till följande källor:

1. Den förklarande rapporten till 1980 års konvention

100. Den förklarande rapporten till konventionen¹³³, som bland annat innehåller förarbetet och omständigheterna till konventionens ingående, kan användas som ett supplementärt tolkningsmedel för konventionen¹³⁴.

2. Handlingarna från den fjortonde sessionen (1980)

101. Handlingarna från den fjortonde sessionen (*Proceedings of the Fourteenth Session*)¹³⁵, där den förklarande rapporten ingår, innehåller också alla de förarbeten som ledde fram till antagandet av konventionstexten, till exempel preliminära handlingar, arbetsdokument från de delegationer som deltog i sessionen samt protokollen från sessionens sammanträden. Dessa dokument kan användas som supplementära tolkningsmedel för konventionen¹³⁶.

3. Databasen om internationella bortföranden av barn (INCADAT)

102. INCADAT¹³⁷ skapades för att främja en ömsesidig förståelse och en mer enhetlig tolkning av konventionen. Den finns tillgänglig på nätet utan kostnad på engelska, franska och spanska. INCADAT innehåller sammanfattningar av och de fullständiga texterna till viktiga beslut från hela världen om internationella bortföranden av barn. Den innehåller även kompendier med en kortfattade rättslig analys av frågor som ofta blir föremål för tvist och rättslig tolkning i återlämnandeförfaranden, inbegripet artikel 13 första stycket b¹³⁸.

¹³³ Det citerade verket i fotnot 10.

¹³⁴ Se artikel 31 i *Wienkonventionen om traktaträtten* av den 23 maj 1969.

¹³⁵ Det citerade verket i fotnot 10.

¹³⁶ Se artikel 32 i *Wienkonventionen om traktaträtten* av den 23 maj 1969.

¹³⁷ Tillgänglig på < www.incadat.com >.

¹³⁸ För en analys av artikel 13 första stycket b, se Haagkonferensens webbplats på < www.hcch.net > under "Child Abduction", sedan "The Convention", "Case Law Analysis", "Exceptions to Return" och "Grave Risk of Harm".

4. Haagkonferensens riktlinjer för god praxis

103. Utöver dessa riktlinjer har Haagkonferensen publicerat andra riktlinjer för god praxis¹³⁹ beträffande konventionen, vilka kan vara användbara för domstolar, centralmyndigheter och andra när de ska tolka och tillämpa artikel 13 första stycket b:

- Riktlinjer för god praxis under 1980 års Haagkonvention om bortföranden av barn: del I – Centralmyndigheternas arbete.
- Riktlinjer för god praxis under 1980 års Haagkonvention om bortföranden av barn: del II – Genomförandeåtgärder.
- Riktlinjer för god praxis under 1980 års Haagkonvention om bortföranden av barn: del III – Förebyggande åtgärder.
- Riktlinjer för god praxis under 1980 års Haagkonvention om bortföranden av barn: del IV – Verkställighet.
- Riktlinjer för god praxis under 1980 års Haagkonvention om bortföranden av barn: del V – Medling.
- Gränsöverskridande kontakt beträffande barn – allmänna principer och riktlinjer för god praxis

5. Det internationella Haagnätverket av domare

104. Inrättandet av det internationella Haagnätverket av domare med inriktning på familjefrågor föreslogs för första gången vid 1998 års De Ruwenberg-seminarium för domare om internationellt skydd för barn. Det rekommenderades att de berörda myndigheterna (t.ex. domstolsordförande eller andra tjänstemän enligt vad som är lämpligt inom de olika rättskulturerna) i de olika jurisdiktionerna utser en eller flera domare som ska fungera som en kommunikationskanal och upprätthålla kontakten med sina nationella centralmyndigheter, andra domare i sin jurisdiktion och domare hos andra fördragsslutande parter, åtminstone i frågor som är av relevans för 1980 års konvention. Haagnätverket underlättar kommunikation och samarbete mellan domare på internationell nivå, för att säkerställa att konventionen tillämpas på ett effektivt sätt. Domare uppmanas att konsultera Haagnätverkets medlemsförteckning, som finns på Haagkonferensens webbplats¹⁴⁰.

¹³⁹ Alla dessa publikationer finns på Haagkonferensens webbplats på < www.hcch.net > under "Publications" sedan "Guides to Good Practice".

¹⁴⁰ Se förteckningen över Haagnätverkets medlemmar på Haagkonferensens webbplats (se sökväg i fotnot 34).

6. Domarnas nyhetsbrev om internationellt skydd för barn

105. Genom domarnas nyhetsbrev (*Judges' Newsletter*) garanteras spridning av information om rättsligt samarbete inom området för internationellt skydd för barn. Haagkonferensen offentliggjorde det för första gången 1999. Nyhetsbrevet ges i dagsläget ut två gånger om året¹⁴¹.

7. Dokument som utarbetats av nationella myndigheter

106. Nationella judiciella myndigheter har under årens lopp publicerat handledningar för domare ("bench books") och liknande dokument för att hjälpa domstolar att hantera dessa komplicerade ärenden, till exempel följande:
- Den elektroniska handledningen som publicerats av National Judicial Institute i Kanada¹⁴².
 - *National Domestic and Family Violence Bench Book* från Australien¹⁴³.
 - Det argentinska protokollet för tillämpningen av konventionerna om internationella bortföranden av barn¹⁴⁴.
 - Den elektroniska vägledning som publicerats av Attorney General för Brasilien¹⁴⁵.

¹⁴¹ Alla upplagor av *The Judges' Newsletter* finns på engelska och franska och vissa på spanska på Haagkonferensens webbplats (se sökväg i fotnot 118). Upplaga V av nyhetsbrevet var särskild inriktad på artikel 13 första stycket b.

¹⁴² *The 1980 Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction, National Judicial Institute Electronic Bench Book*, National Judicial Institute, uppdaterad i maj 2018.

¹⁴³ Denna handledning finns på < <https://aija.org.au/publications/national-domestic-and-family-violence-bench-book/> > (senast konsulterad den 5 februari 2020).

¹⁴⁴ *Protocolo de actuación para el funcionamiento de los convenios de sustracción internacional de niños*, antaget den 28 april 2017. Protokollet finns på den argentinska högsta domstolens webbplats på < <http://www.cij.gov.ar/adj/pdfs/ADJ-0.305074001493756538.pdf> > (senast konsulterad den 5 februari 2020).

¹⁴⁵ Denna vägledning finns på < http://www.agu.gov.br/page/content/detail/id_conteudo/157035 > (senast konsulterad den 5 februari 2020).

Index för citerad rättspraxis

Index för citerad rättspraxis

Alla de beslut som citeras och hänvisas till i riktlinjerna finns i INCADAT¹⁴⁶, som innehåller de fullständiga besluten på originalspråket och en sammanfattning av dem på engelska, franska eller spanska, eller en kombination av dessa, eller på alla tre språk. Med hjälp av det separata INCADAT-referensnummer som anges inom parentes blir det lättare att få åtkomst till ett beslut genom att ange numret i den relevanta sökrutan.

Siffrorna hänvisar till sidnumren.

Argentina

A. v. A., den 5 oktober 2001, Buenos Aires Court of First Instance (Argentina) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AR 487) ----- 43

E.S. s/ Reintegro de hijo, den 11 juni 2013, *Corte Suprema de Justicia de la Nación* (Argentina) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AR 1305) ----- 31

G., P. C. c. H., S. M. s/ reintegro de hijos, den 22 augusti 2012, *Corte Suprema de Justicia de la Nación* (Argentina) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AR 1315) 41, 50

Australien

Director General, Department of Community Services Central Authority v. J.C. and J.C. and T.C., den 11 juli 1996, Full Court of the Family Court of Australia at Sydney (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 68) ----- 50

Director-General Department of Families, Youth and Community Care and Hobbs, ¶den 24 september 1999, Family Court of Australia at Brisbane (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 294) ----- 49

Director-General, Department of Families v. R.S.P. [2003] FamCA 623, den 26 augusti 2003, Full Court of the Family Court of Australia (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 544) ----- 49

DP v. Commonwealth Central Authority, [2001] HC 39, (2001) 180 ALR 402 (Australien) (referensnummer i INCADAT HC/E/AU 346) ----- 43

Gsponer v. Johnson, den 23 december 1988, Full Court of the Family Court of Australia at Melbourne (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 255) ----- 31

H.Z. v. State Central Authority, den 6 juli 2006, Full Court of the Family Court of Australia at Melbourne (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 876) ----- 28

Police Commissioner of South Australia v. H., den 6 augusti 1993, Family Court of Australia at Adelaide (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 260) ----- 40

State Central Authority v. Maynard, den 9 mars 2003, Family Court of Australia (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 541) ----- 44

State Central Authority, Secretary to the Department of Human Services v. Mander, den 17 september 2003, Family Court of Australia (Australien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AU 574) ----- 39

¹⁴⁶ Se avsnitt V i riktlinjerna.

Belgien

No 03/3585/A, den 17 april 2003, *Tribunal de première instance de Bruxelles* (Belgien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/BE 547) ----- 43

No de rôle: 07/78/C, den 25 januari 2007, *Tribunal de première instance de Bruxelles* (Belgien) (referensnummer i INCADAT: HC/E/BE 857) ----- 43

Chile

N. R. c. J. M. A. V. s/ reintegro de hijo, den 28 februari 2013, *Corte Suprema* (Chile) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CL 1318) ----- 41

Danmark

B-2939-01, den 11 januari 2002, *Vestre Landsret* (Danmark) (referensnummer i INCADAT: HC/E/DK 519) ----- 43

V.L. B-1572-09, den 23 september 2009, *Vestre Landsret* (Danmark) (referensnummer i INCADAT: HC/E/DK 1101) ----- 43

Frankrike

No de pourvoi 08-18126, den 25 februari 2009, *Cour de cassation* (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1013) ----- 41

No de pourvoi 14-17,493, den 19 november 2014, *Cour de cassation* (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1309) ----- 42

No de pourvoi 17-11031, den 4 maj 2017, *Cour de cassation* (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1346) ----- 43

No de RG 06/00395, den 30 maj 2006, *Cour d'appel de Paris* (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1010) ----- 40

No de RG 08/04984, den 18 februari 2009, *Cour d'appel de Nîmes* (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1135) ----- 42

No de RG 11/01062, den 28 juni 2011, *Cour d'appel de Bordeaux* (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1128) ----- 41

No de RG 11/01437, den 1 december 2011, *Cour d'appel d'Agen* (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1172) ----- 44

No de RG 11/02685, den 28 juni 2011, *Cour d'appel de Rennes* (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1129) ----- 42, 47

No de RG 11/02919, den 19 september 2011, *Cour d'appel de Lyon* (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1168) ----- 41

No de RG 12-19382, den 20 mars 2013, *Cour de cassation* (Frankrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/FR 1213) ----- 41

Förenade kungariket

F. v. M. (Abduction: Grave Risk of Harm) [2008] 2 FLR 1263, den 6 februari 2008, *Family Division of the High Court of England and Wales* (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 1116) ----- 39, 48

O. v. O. 2002 SC 430, den 3 maj 2002, *Outer House of the Court of Session of Scotland* (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UKs 507) ----- 50

<i>Re A. (Minors) (Abduction: Custody Rights)</i> [1992] Fam 106, den 12 februari 1992, Court of Appeal of England and Wales (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 48) -----	42
<i>Re C. (Abduction: Grave Risk of Psychological Harm)</i> [1999] 1 FLR 1145, den 2 december 1999, Court of Appeal of England and Wales (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 269) -----	49
<i>Re D.</i> [2006] 3 WLR 0989, den 16 november 2006, United Kingdom House of Lords (England och Wales) (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 880) -----	27
<i>Re D. (Article 13b: Non-return)</i> [2006] EWCA Civ 146, den 25 januari 2006, Court of Appeal of England and Wales (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 818) -----	43
<i>Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)</i> [2011] UKSC 27, [2012] 1 A.C. 144, den 10 juni 2011, United Kingdom Supreme Court (England och Wales) (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 1068) -----	27, 34, 40, 48
<i>Re G. (Abduction: Withdrawal of Proceedings, Acquiescence, Habitual Residence)</i> [2007] EWHC 2807 (Fam), den 30 november 2007, High Court (Family Division) of England and Wales (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 966) -----	45
<i>Re M. and J. (Abduction) (International Judicial Collaboration)</i> [1999] 3 FCR 721, den 16 augusti 1999, High Court of England and Wales (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 266) -----	46
<i>Re S. (A Child) (Abduction: Rights of Custody)</i> [2012] UKSC 10, [2012] 2 A.C. 257, den 14 mars 2012, United Kingdom Supreme Court (England och Wales) (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 1147) -----	49
<i>Re T. (Abduction: Child's Objections to Return)</i> [2000] 2 F.L.R. 192, den 18 april 2000, Court of Appeal of England and Wales (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 270) -----	50
<i>Re W. (A Child)</i> [2004] EWCA Civ 1366 (Förenade kungariket) (referensnummer i INCADAT: HC/E/UK 771) -----	38

Förenta staterna

<i>Abbott v. Abbott</i> , 130 S. Ct. 1983 (2010), den 17 maj 2010, Supreme Court (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/USf 1029) -----	21
<i>Escal v. Rodriguez</i> , 200 F. Supp. 2d 603 (E.D. Va. 2002), den 6 maj 2002, United States District Court for the Eastern District of Virginia, Alexandria Division (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/USf 798) -----	42
<i>Freier v. Freier</i> , 969 F. Supp. 436 (E.D. Mich. 1996), den 4 oktober 1996, United States District Court for the Eastern District of Michigan, Southern Division (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/USf 133) -----	43
<i>Gomez v. Fuenmayor</i> , No 15-12075, United States Court of Appeal (11 th Circuit), den 5 februari 2016 (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/US 1407) -----	38
<i>In the Matter of L.L. (Children)</i> , den 22 maj 2000, Family Court of New York (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/USs 273) -----	50
<i>Miltiadous v. Tetervak</i> , 686 F. Supp. 2d 544 (E.D. Pa. 2010), den 19 februari 2010, United States District Court, Eastern Division Pennsylvania (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/US 1144) -----	38

<i>Ostevoll v. Ostevoll</i> , 2000 WL 1611123 (S.D. Ohio 2000), den 16 augusti 2000, United States District Court in Ohio (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/US 1145) -----	40
<i>Pliego v. Hayes</i> , 843 F.3d 226 (6 th Cir. 2016), den 5 december 2016, Court of Appeals for the Sixth Circuit (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/US 1386) -----	47, 48
<i>Sabogal v. Velarde</i> , 106 F. Supp. 3d 689 (2015), den 20 maj 2015, United States District Court for the District of Maryland (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/USf 1383) -----	34
<i>Souratgar v. Fair</i> , 720 F.3d 96 (2 nd Cir. 2013), den 13 juni 2013, United States Court of Appeals for the Second Circuit, (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/US 1240) -----	39
<i>Tabacchi v. Harrison</i> , 2000 WL 190576 (N.D.Ill.), den 2 augusti 2000, United States District Court for the Northern District of Illinois, Eastern Division (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/USf 465) -----	38
<i>Taylor v. Taylor</i> , 502 Fed.Appx. 854, 2012 WL 6631395 (C.A.11 (Fla.)) (11 th Cir. 2012), den 20 december 2012, United States Court of Appeals for the Eleventh Circuit (Förenta staterna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/US 1184) -----	38

Irland

<i>A.S. v. P.S. (Child Abduction)</i> [1998] 2 IR 244, den 26 mars 1998, Supreme Court (Irland) (referensnummer i INCADAT: HC/E/IE 389) -----	40
---	----

Israel

<i>DZ v. YVAMVD</i> , RFAmA 2270, den 30 maj 2013, Supreme Court (Israel) (referensnummer i INCADAT: HC/E/IL/1211) -----	51
<i>LM v. MM Nevo</i> , RFAmA 2338/09, den 3 juni 2009, Supreme Court (Israel) (referensnummer i INCADAT: HC/E/IL 1037) -----	51
<i>Motion for Leave to Appeal (Family Matters)</i> 5690/10, den 10 augusti 2010, Supreme Court (Israel) (referensnummer i INCADAT: HC/E/1290) -----	46

Kanada

<i>Achakzad v. Zemaryalai</i> [2011] W.D.F.L. 2, den 20 juli 2010, Ontario Court of Justice (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 1115) -----	40
<i>Chalkley v. Chalkley</i> (1995) ORFL (4th) 422, den 13 januari 1995, Court of Appeal of Manitoba (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 14) -----	51
<i>J.D. v. P.D.</i> , (2010) ONCJ 410, den 9 september 2010, Ontario Court of Justice (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 1421) -----	34
<i>Kovacs v. Kovacs</i> (2002), 59 O.R. (3d) 671 (Sup. Ct.), den 23 april 2002, ¶Ontario Superior Court of Justice (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 760) ----	61
<i>M.G. v. R.F.</i> , 2002 R.J.Q. 2132, den 23 augusti 2002, Quebec Court of Appeal (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 762) -----	61
<i>Mbuyi v. Ngulula</i> , (2018) MBQB 176, den 8 november 2018, Court of Queen's Bench ¶of Manitoba (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 1416) -----	34
<i>Office of the Children's Lawyer v. Balev</i> , 2018 SCC 16, Supreme Court of Canada (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 1389) -----	16

Thomson v. Thomson, [1994] 3 SCR 551, den 20 oktober 1994, Supreme Court of Canada (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 11) ----- 27

Solis v. Tibbo Lenoski, 2015 BCCA 508 (CanLII) (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 1403) ----- 44

Y.D. v. J.B., [1996] R.D.F. 753, den 17 maj 1996, Superior Court of Quebec (Kanada) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CA 369) ----- 41

Kina

EW v. LP, HCMP1605/2011, den 31 januari 2013, High Court of the Hong Kong Special Administrative Region (Kina) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CNh 1408) ----- 27

LPQ v. LYW [2014] HKCU 2976, den 15 december 2014, High Court of the Hong Kong Special Administrative Region (Kina) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CNh 1302) --
----- 48

Mexiko

Procedure for International Return of Children, Case No 2926/2008, den 16 februari 2009, *Tercera Sala Familiar del Honorable Tribunal Superior de Justicia del Distrito Federal* (Mexiko) (referensnummer i INCADAT: HC/E/MX 1038) ----- 43

Nederländerna

X. (the mother) against Y. (the father), den 22 februari 2018, Rechtbank 's-Gravenhage (Nederländerna) (referensnummer i INCADAT: HC/E/NL 1391) ----- 39

Nya Zeeland

H. v. H. [1995] 12 FRNZ 498, den 4 december 1995, High Court at Wellington (Nya Zeeland) (referensnummer i INCADAT: HC/E/NZ 30) ----- 47

K.M.A. v. Secretary for Justice [2007] NZFLR 891, den 5 juni 2007, Court of Appeal of New Zealand (Nya Zeeland) (referensnummer i INCADAT: HC/E/NZ 1118) ----- 40

Secretary for Justice v. N., ex parte C., den 4 mars 2001, High Court at Wellington (Nya Zeeland) (referensnummer i INCADAT: HC/E/NZ 501) ----- 47

Österrike

2Ob90/10i, den 8 juli 2010, *Oberster Gerichtshof* (Österrike) (referensnummer i INCADAT: HC/E/AT 1047) ----- 47

Schweiz

5A_285/2007/frs, den 16 augusti 2007, Tribunal fédéral, IIe cour de droit civil (Schweiz) (referensnummer i INCADAT: HC/E/CH 955) ----- 42

Tyskland

12 UF 532/16, den 6 juli 2016, Oberlandesgericht München Senat für Familiensachen (Tyskland) (referensnummer i INCADAT: HC/E/DE 1405) ----- 28

17 UF 56/16, den 4 maj 2016, Oberlandesgericht Stuttgart Senat für Familiensachen (Tyskland) (referensnummer i INCADAT: HC/E/DE 1406) ----- 41

7 UF 660/17, den 5 juli 2017, Oberlandesgericht Nürnberg Senat für Familiensachen (Tyskland) (referensnummer i INCADAT: HC/E/DE 1409) ----- 44

Zimbabwe

Secretary for Justice v. Parker, 1999 (2) ZLR 400 (H), den 30 november 1999, High Court ¶(Zimbabwe) (referensnummer i INCADAT: HC/E/ZW 340) ----- 38